

TARTU ÜLIKOOL
Sotsiaalteaduste valdkond
Johan Skytte poliitikauuringute instituut

Paula Kägu

**EESTI VABARIIGI PRESIDENDI JA EESTI RIIGI VÄLISPOLIITILISTE
HOIAKUTE ANALÜÜS TOOMAS HENDRIK ILVESE AMETIAJA
NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Rein Toomla, MA

Tartu 2023

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite seisukohad, ning kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Töö sõnade arv: 9921

Paula Kägu, 15.05.2023

Lühikokkuvõte

Bakalaureusetöös analüüsitakse Eesti presidendi Toomas Hendrik Ilvese ja Eesti riigi ametlike välispoliitilisi hoiakuid. Vaatluse all on parlamentaarse süsteemi osana presidendi esindusfunktsioon. Sellest tulenevalt uuritakse presidenti rolli esindada Eesti riiki riigivisiitidel. Uurimise läbiviimiseks analüüsitakse Toomas Hendrik Ilvese riigivisiitide kõnesid ja Eesti välisministri kõnesid riigi välispoliitilistest hoiakutest Riigikogule ajavahemikus 2007-2015. Andmeanalüüsis kasutatakse kvalitatiivset sisuanalüüsi ja induktiivset lähenemist. Kõnede analüüsi tulemusena selgub asjaolu, et president esitab riigivisiitidel riigi ametlike välispoliitiliste hoiakutega ühtivaid sõnumeid. Esile tõusevad kindlad prioriteetsed mõtted ja esinevad mustrid. Töö tulemusena selgub, et kuigi presidendil on esindusfunktsiooni täites võimalik esitada riigi seatud hoiakutest eristuvaid sõnumeid, siis peamiselt väljendab riigipea oma kõnedes paika pandud hoiakuid, mis esinevad ka olenemata erinevate riikide omapärasest.

Abstract

The thesis examines the foreign policy attitudes of Estonian President Toomas Hendrik Ilves and Estonia as a country. It examines the President's representative function as part of the parliamentary system. Consequently, the role of the President in representing Estonia during official state visits is examined. To carry out the research, the speeches of Toomas Hendrik Ilves during state visits and the speeches of the Estonian Minister of Foreign Affairs on the state's foreign policy stances to the Riigikogu between 2007 and 2015 were analyzed. Qualitative content analysis and inductive approach were used to conduct the research. The analysis of the speeches reveals the fact that during state visits the President delivers messages consistent with the official foreign policy stances of the country. Specific priority messages and patterns emerge. The results of the study show that although the President in his representative function, can present messages that are distinct from the country's set positions, the Head of State mainly expresses in his speeches set positions that are also present regardless of the specific characteristics of different countries.

Sisukord

Sissejuhatus.....	1
1 Teoreetiline raamistik: Riigi presidendi välispoliitilise esindusfunktsiooni olemus.....	3
1.1 Eesti riigi välispoliitilised hoiakud.....	3
1.2 Eesti presidendi roll.....	4
1.3 Riigivisiit.....	5
1.4 Presidendi roll välispoliitika kujundamisel.....	5
1.5 Presidendi ja riigi välispoliitilised hoiakud Soome näitel.....	6
2 Metoodika.....	8
2.1 Uuritavad tunnused ja valim.....	8
2.2 Andmeanalüüsi meetod.....	9
3.1 Eesti riigi ja presidendi välispoliitilised hoiakud aastal 2007.....	10
3.2 Eesti riigi ja presidendi välispoliitilised hoiakud aastal 2008.....	13
3.3 Eesti riigi ja presidendi välispoliitilised hoiakud aastal 2009.....	15
3.4 Eesti riigi ja presidendi välispoliitilised hoiakud aastal 2010.....	17
3.5 Eesti riigi ja presidendi välispoliitilised hoiakud aastal 2011.....	20
3.6 Eesti riigi ja presidendi välispoliitilised hoiakud aastal 2012.....	22
3.7 Eesti riigi ja presidendi välispoliitilised hoiakud aastal 2013.....	23
3.8 Eesti riigi ja presidendi välispoliitilised hoiakud aastal 2014.....	26
3.9 Eesti riigi ja presidendi välispoliitilised hoiakud aastal 2015.....	29
3 Ülevaade ja järeldused Eesti presidendi ja riigi välispoliitilistest hoiakutest.....	31
Kokkuvõte.....	35
Kasutatud kirjandus.....	37
Lisa 1. Kodeerimistabel 1.....	42
Lisa 2. Kodeerimistabel 2.....	43
Lisa 3. Kodeerimistabel 3.....	44
Lisa 4. Kodeerimistabel 4.....	45

Lisa 5. Kodeerimistabel 5.....	46
Lisa 6. Kodeerimistabel 6.....	47
Lisa 7. Kodeerimistabel 7.....	48
Lisa 8. Kodeerimistabel 8.....	49
Lisa 9. Kodeerimistabel 9.....	50
Lisa 10. Kodeerimistabel 10.....	51

Sissejuhatus

Eesti põhiseaduse kohaselt esindab riigipea Eesti riiki rahvusvahelises suhtluses. Parlamentaarses süsteemis on presidendil esindusfunktsioonist olenemata suur roll, sest parlament, valitsus, peaminister ja president on paratamatult osa üldisest raamistikust, mis nõuab ühiste tasakaalude leidmist ja seadmist (Ieraci 2021, 429). Riigi välispoliitilisi hoiakuid ning eesmärgi kujundab Välisministeerium ja valitsus. Eesti Välisministeeriumi välispoliitika programmi põhjal on seatud eesmärgiks vajaduse puhul presidendi välisvisiitide protokollide korraldamine ja koordineerimine, et tagada välispoliitika ja välissuhtluse suurema sidususe eesmärgi ja huve (Välispoliitika programm 2022-2025). Riigi välissuhtlusest ja välispoliitika olemusest tulenevalt on selle läbiviijad tihedalt seotud ja seega on võimalik analüüsida kuidas nende hoiakud ühtivad.

Käesoleva uurimuse eesmärgiks on analüüsida endise Eesti Vabariigi Presidendi Toomas Hendrik Ilvese välispoliitilisi hoiakuid ning Eesti riigi ametlike välispoliitilisi hoiakuid. Eesti president esindab välispoliitilisel suhtlusel Eesti riiki, seega peaks riigipea esitama riigiga ühtivaid hoiakuid. Seeläbi on vajalik kaardistada kas ja kuidas presidendi ja riigi ametlike välispoliitilised sõnumid kattuvad. Presidendi võimu mõõtmise indeksid ei ole tihtipeale piisavalt analüütilised, jättes kõrvale olulisi aspekte presidendi ja valitsuse vahelisest suhtlusest ja selle iseloomust (Ieraci 2020, 416). Käesolev uurimus on relevantne, et anda lisaväärtust määratlemaks presidendi kaal Eesti välispoliitika kujundamisel ja täiendamaks presidendi esindusfunktsiooni tähendust. Samuti puudub varasem analüüs, mis käsitleks eelnimetatud seoseid Eesti presidendi rolliga.

Analüüsi käigus pannakse paika Eesti riigi ametlike välispoliitilised hoiakud ja kesksed sõnumid ajavahemikus 2007-2015. Riigi välispoliitilised hoiakud määratakse lähtudes välisministri kõnedest Riigikogule. Seejärel uuritakse, käsitledes Toomas Hendrik Ilvese riigivisiitidel esitatud kõnesid, milliste välispoliitiliste hoiakutega president esines. Nende etappide läbi jõutakse esinevate hoiakute analüüsini. Selliselt saab ilmnunud näitajatele leida võimalikke põhjendusi, andes tulemusena analüüsile kaalu juurde. Sellest tulenevalt on uurimisküsimus: Kuidas ühtisid Eesti Vabariigi presidendi Toomas Hendrik

Ilvese ja Eesti riigi ametlikud välispoliitilised hoiakud? Töö hüpoteesiks on, et Eesti president esitab riigivisiitidel riigi välispoliitilisi hoiakuid.

Käesolev töö on jaotatud kolmeks peatükiks. Esmalt antakse ülevaade Eesti riigi välispoliitiliste hoiakute olemusest ja presidendi välispoliitilisest- ning esindus funktsioonist. Seejärel käsitletakse üldisemalt presidendi rolli välispoliitika kujundamisel ja tuuakse näiteid varasematest uurimustest. Järgmises peatükis on tutvustatud töö andmeanalüüsi meetodeid, protsessi ning valimit. Kolmandas osas viiakse läbi analüüs ja tehakse järeldused, sidudes neid püstitatud uurimisküsimuse ning hüpoteesiga. Uurimuse täiendamiseks on lisadena esitatud kodeerimistabelid.

1 Teoreetiline raamistik: Riigi presidendi välispoliitilise esindusfunktsiooni olemus

Töö esimeses peatükis antakse ülevaade keskse temaatika teoreetilisest taustast. Lähemalt on käsitletud Eesti riigi välispoliitiliste eesmärkide olemust ja presidendi rolli sellega seotult. Samuti on antud ülevaade presidendi rollist üleüldiselt välispoliitika kujundamisel. Teoreetiline raamistik on ajendatud varasemalt koostatud uurimustest. Varasema teadmise põhjal lähtutakse Soomest, kus on Eestile sarnane poliitiline süsteem ja presidendi roll.

1.1 Eesti riigi välispoliitilised hoiakud

Välisministeeriumi koostatud Eesti välispoliitika arengukava 2030 põhjal teeb Välisministeerium välispoliitika kujundamisel ja elluviimisel koostööd muuhulgas Riigikogu, ministeeriumide, riigikantselei ja Presidendi kantseleiga. Esile tuuakse asjaolu, et välispoliitika on ühtne, ning selle laiahaardelisuse tõttu arvukate valkondadega seotud. Välisministeeriumi seatud üldeesmärkidest jaguneb riigi välispoliitika elluviimine kolmeks sambaks, milleks on julgeolek, rahvusvaheliste suhete stabiilsus ja kestlik areng, välismajandus ja eestlaskond võõrsil. (Eesti välispoliitika arengukava 2030) Küll aga võeti pikaajaline arengukava välispoliitiliste eesmärkide seadmisel kasutusel esimest korda aastal 2019 (Välisministeerium 2019). Sellele eelnevalt esitasid välisministrid iga aasta Riigikogu ees ettekande riigi välispoliitilistest põhisuundadest ning eesmärkidest, mis täitis arengukavale sarnast funktsiooni. Samuti on iga aastane ettekanne riigi välispoliitilisest suunitlusest määratletud välissuhtlemisseaduse alusel. Eesti välissuhtlemise seaduse kohaselt teostavad välissuhtlemist Riigikogu, Vabariigi President, Vabariigi Valitsus, Välisministeerium ning teised riigiasutused ja omavalitsusüksused vastavalt oma pädevusele. Lisaks on seadusega kehtestatud, et välissuhtlemisasutused on kohustatud oma tegevusest teavitama Välisministeeriumit. Samuti on paika pandud Välisministeeriumi pädevus, mille kohaselt ministeerium korraldab ja koordineerib välissuhtlemist, koostab vähemalt üks kord aastas Vabariigi Valitsuse ettekande riigi välispoliitikast ja teavitab regulaarselt Vabariigi Presidenti, Riigikogu esimeest, peaministrit ja Riigikogu väliskomisjoni välispoliitika elluviimisest. (Välissuhtlemisseadus)

1.2 Eesti presidendi roll

Käesolevas uurimuses käsitletakse Eesti presidendi rolli välispoliitiliste hoiakute aspektist. Selle aluseks on võetud Vabariigi Presidendi töökorra seadus ja Eesti Vabariigi põhiseadus. Eesti Vabariigi põhiseaduse kohaselt esindab president Eestit rahvusvahelises suhtlemises (Põhiseadus). Samuti mängib Presidendi välispoliitiliste hoiakute loomel rolli Vabariigi Presidendi Kantselei, mille ülesandeks on presidenti teavitada välispoliitilistest probleemidest ja korraldada Presidendi välissuhtlemist (Vabariigi Presidendi töökorra seadus).

Töös on lähemalt vaadeldud Toomas Hendrik Ilvese ametiaega. Ta oli Eesti president aastatel 2006-2016. Samuti oli Ilves ametis välisministrina Mart Laari juhitud valitsuses aastatel 1999-2002, Mart Siimanni valitsuses aastatel 1997-1999 ja Tiit Vähi juhitud valitsuses aastatel 1995-1997 (Eesti Vabariigi Valitsuse koduleht). Seega on Ilvesel eelnevalt oma ametiajale presidendina kogemus Eesti välispoliitiliste hoiakute protsessis ja oli teadlik riigipeana selle põhimõtetest.

President täidab Eesti riigis, mis on parlamentaarne vabariik, põhiliselt esindusfunktsiooni. Presidendil on suuresti piiratud poliitiline võim. (Vabariigi Presidendi Kantselei koduleht) See on Eesti eripära, sest presidentaalses süsteemis on president otseselt seotud välispoliitika kujundamisega. Riigi võimu jaotumine parlamendi, valitsuse ja presidendi vahel on jaotatud kui parlamentaarne, presidentaalne ja poolpresidentaalne süsteem. Kõiki neid tüüpe on võimalik vaadelda vastavalt erinevate võimuharude toimimisele. (Siaroff 2003, 289) Küll aga ei pea iga süsteem toimima täpselt määratletud tunnuste järgi vaid näiteks presidendil saab olla mõnes parlamentaarses süsteemis suurem roll kui teises. (Ieraci 2020, 415) Presidendi rolli uurimisel on akadeemilises valdkonnas tugev diskussioon, kuidas täpselt läheneda riigipea funktsiooni analüüsimisele. Olulise varasema teadmiste põhja on paika pannud Shugart ja Carey, küll aga on see lähenemine teiste uurijate poolt küsimuse alla seatud. Giuseppe Ieraci toob oma uurimuses esile, et kuigi teoreetikud nagu Shugart ja Carey on üritanud presidendi võimu analüüsida ja mõõta luues presidendi võimu indeksi tüpoloogiat, siis selline lähenemine ei pruugi täielikult tõlgendada presidendi rolli olemust. Autor toob peamise veana välja asjaolu, et Shugart ja Carey ei ole oma meetodile lisanud valitsuse ja presidendi vahelise seose ning suhte dimensiooni. See on aga oluline aspekt, sest selle omadused on märgatavalt erinevad erinevates riikides, kus on

kehtib sarnane süsteem. (Ieraci 2020, 415) Lisaks on parlamentaarseid süsteeme keerulisem määratleda tulenevalt asjaolust, et neis ei ole samal määral homogeenseid toimijaid kui presidentaalses süsteemis. See tähendab, et president valitakse püsivalt fikseeritud ja kogu ametiajaks ning tulenevalt tema võimu astmest on seda lihtsam vaadelda. Parlamentaarses süsteemis on jällegi mitmeid võimu elluviijaid, kes võivad pidevalt muutuda. (Ieraci 2020, 414) Presidentaalne süsteemi puhul valitakse riigipea otsevalimiste teel ja ta omab tunduvalt suuremat võimu kui parlamentaarse riigi president. Eesti presidendi roll on suures osas sümbolne ja seega on riigipea sõnavõttud suur osa ta tööst. Selliselt on oluline lähemalt analüüsida Eesti presidendi funktsiooni olemust.

1.3 Riigivisiit

Eesti presidendi välissuhtluse rolli osa on riigivisiitidel käimine, kus ta osaleb riigi esindajana üksi. Eesti välissuhtemisseaduse kohaselt on Eesti Välisministeeriumi pädevuses Vabariigi Presidendi välisvisiitide koordineerimine, koostades koostöös Presidendi Kantseleiga riigivisiitide plaani (Välissuhtemisseadus). Selliselt ei vali riigipea külalastavat riiki ise, vaid ta saadetakse erinevatesse kohtadesse vastavalt riigi nägemusele. Riigivisiit toimub kahe riigipea vahel näitamaks asjaolu, et tegu on kahe riigi vahelise kõrgeima taseme kohtumisega (Goldstein 2008, 153). Riigivisiidid on oluline osa riigi diplomaatiast, sest need on tõhusad avaliku arvamuse mõjutamiseks ning liitlассuhete loomiseks ja süvendamiseks (Goldstein 2008, 178). Riigipeade visiidid on üks märgiline avaliku diplomaatia esinemise vorm, mille tulemusena saavutatakse laiapinnaline kajastus nii meedias kui üleüldiselt rahvusvahelisel areenil, jõudmaks erinevate sihtrühmadeni. Antud teadmise najal järeldavad Goldsmith ja tema kaasautorid, et avalik diplomaatia on tööriist suurendamiseks riigi pehme võimu kasutamise vahendeid. Selle tõttu on aina enam hakatud uurima riigipeade hoiakuid välisriikide visiitidel, mis aitab avaliku diplomaatia teooria toel lähemalt mõista riigi diplomaatilisi ja välispoliitilisi eesmärke. (Goldsmith et al 2021, 2;14)

1.4 Presidendi roll välispoliitika kujundamisel

Valerie M. Hudson toob oma uurimuses välja, et välispoliitikaanalüüs on andnud olulise panuse rahvusvaheliste suhete teoriasse aidates määratleda riikide käitumist läbi inimeste, kes välissuhtlust ellu viivad. Seetõttu on võimalik riigipeade osalust välispoliitika kujundamisel

mõõta läbi erinevate raamistike (Hudson 2005, 3) Presidendi rolli uurimine on oluline näitlikustamiseks režiimi tüüpi riigis ja analüüsivaks selle välispoliitilisi hoiakuid. J. M. Carey käsitleb demokraatia kolmandat lainet, millega kaasnenud muutuste hulgas hakati aina enam tähelepanu pöörama riigi põhiseadusest tulenevale ülesehitusele võimu jagamisel demokraatia tingimustes. Autor järeldeb, et erinevatel režiimitüüpidel saab vahet teha, analüüsides kuidas võimu teostajad on valitud, kuidas nad sekkuvad poliitika elluviimisesse ja haldavad valitsust. (Carey 2008, 91)

Lee Kendall Metcalf käsitleb režiimitüübi ja demokraatia konsolideerumise edukat suhet kasutades presidendi rolli poliitilises süsteemis. Seeläbi kirjeldab autor, et teatud omadused nagu presidendi erinevad funktsioonid on seotud riigi poliitiliste hoiakute kujundamisega (Metcalf 2000, 660). Selliselt väljendub presidendi esindusfunktsiooni puhul asjaolu, et see on seoses ka riigi välissuhtlusega seotud hoiakutega. Giuseppe Ieraci kirjeldab oma uurimuses kuidas demokraatlike süsteemide institutsionaalne ülesehitus väärib tähelepanu õiguslikust ja poliitilisest vaatepunktist, sest sellest tulenevalt on mõistetav tegelik võimu jaotumine (Ieraci 2021, 413). Võimu jaotumise näol on selles roll ka presidendil. Seega peaks erinevad rollid olema vähemalt mingil määral sümbioosis ja koordineerima üldised hoiakud.

Presidendi tegevust saab aga analüüsida tulenevalt tema domineerimisest, mis väljendub riigipea eristumise näol riigi seatud poliitilistest sõnumitest. Allan Siaroff toob esile asjaolu, et parlamentaarses süsteemis saab olla erinevate võimu astmetega presidente, mis tuleb esile nende domineerimises. Autor järeldeb, et see ei näida mitte presidentiaalse süsteemi poole kaldumist vaid riigipea iseloomujooni. (Siaroff 2003, 290) Selle näol väljendub asjaolu, et presidendi tegevuse iseloomu saab analüüsida ning määratleda ja tulenevalt esindusfunktsioonist ei pruugi tema tegutsemine täielikult riigi hoiakutega kattuda.

1.5 Presidendi ja riigi välispoliitilised hoiakud Soome näitel

Käesolevas alapeatükis tutvustatakse varasematest teadmistest lähtudes kindlast juhtumist. Selliselt täiendab juhtum teoreetilisi teadmisi. Presidendi rolli välispoliitika kujundamisel on varasemalt täpsemalt uuritud Soomes. Varasem kirjandus analüüsib presidendi rolli

välispoliitilises diskussioonis tema esindusfunktsiooni kontekstis. Soome puhul on tegu riigiga, kus kehtib Eestile sarnaselt parlamentaarne süsteem ehk riigipea kannab esindusrolli.

Jaakko Nousiainen käsitleb Soome presidendi rolli riigi välispoliitiliste hoiakute kujundamisel. Peale 2001. aasta reformi, mis seadis ümber riigipea tööülesanded, ei ole Soome presidendi ülesandeks enam riigi välispoliitiliste hoiakute määramine, vaid neid kujundab sarnaselt Eestile peaminister ja valitsus ning president esindab neid samu hoiakuid (Nousiainen 2001, 106). Soomes käis otsus taotleda Euroopa Liidu liikmeks saamist käsikäes põhiseaduse reformiga, mis vähendas oluliselt presidendi rolli. Küll aga on leitud, et Soome presidendil on jätkuvalt märkimisväärne mõju välispoliitika kujundamisel (Johansson & Raunio 2010, 650). Karl Magnus Johansson ja Tapio Raunio väidavad, et tulenevalt sellest asjaolu saaks Soomet endiselt nimetada poolpresidentiaalseks süsteemiks (Johansson & Raunio 2010, 653). Johansson ja Raunio kirjeldavad oma artiklis presidendi vastasseisu peaministriga, mil Soome parlamendi põhiseaduskomisjon otsustas enne Euroopa Liidu liikmeks saamist, et peaminister peaks esindama riiki Euroopa Ülemkogus. See oli loomulik otsus, sest Euroopa Ülemkogu kohtumiste riiklik ettevalmistamine toimub valitsuse vastutusel ja peaministril on põhiseaduslik kohustus teavitada parlamenti tippkohtumistest. President Martti Ahtisaari vastandus sellele tõlgendusele. Seeläbi avaldati koostöös peaministri ja presidendi kantseleiga kokku pandud avaldus, mille kohaselt osaleb peaminister tippkohtumistel iga kord ja president vastavalt oma valikule. President Tarja Halonen jätkas seda seisakut, osaledes enamikul Euroopa Ülemkogu kohtumistel. (Johansson & Raunio 2010, 654)

Tarja Halonen oli Soome president aastatel 2000-2012. Tema tegutsemist iseloomustas see, et riigipea näitas välja oma vastuolu esindusrolli suhtes (Jyränki 2007, 285). Antero Jyränki kirjeldab olukorda, kus Halonen rõhutas, et tal ei ole võimalik täita oma kohustust välispoliitikat juhtida kui ta ei ole osa selle loomise protsessist. Soome välisminister kritiseeris aga põhiseaduses kehtestatud, mille alusel välispoliitika eesmärkide loomel peavad ministrid tegema koostööd presidendiga. Tuomioja põhjendas seda asjaoluga, et koostöö sõltub seotud osapoolte iseloomust ja olukorrast. (Jyränki 2007, 286) Soome näitel väljendub asjaolu, et president saab riigipeana kehtestada enda esindusfunktsiooni olemust ja valida oma välispoliitiliste hoiakute sedastamise viisi.

2 Metoodika

Käesoleva peatüki osistes seletatakse lahti empiirilise andmeanalüüsi tunnused ning antakse ülevaade valimist, põhjendades selle asjakohasust. Samuti tutvustatakse andmeanalüüsi meetodit ja käiku.

2.1 Uuritavad tunnused ja valim

Andmete kogumisel käsitletakse Toomas Hendrik Ilvese riigivisiitide ja välisministri Riigikogu “olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutelu” kõnesid aastatel 2007-2015. Valitud on vastav ajavahemik, sest selle jooksul on esitatud piisaval arvul riigivisiidi kõnesid, et need annaksid aluse analüüsimiseks ja järelduste tegemiseks. Selliselt saab lisaks kõnede sisu vaatlemisele jälgida ka hoiakute muutusi pikema aja jooksul. Analüüsitud on 16 riigivisiidi kõnet ja 9 välisministri kõnet Riigikogule. Riigi ametlike välispoliitiliste hoiakute määramine tuleneb kõnedest, mis on esitatud iga aasta ühel korral. Küll aga on riigivisiitide kõnesid mõnel aastal rohkem kui teisel. See annab võimaluse teha järeldusi lähtudes ka erinevate riikide loomujoontest ja vaadelda, kas seal esitatud sõnumid erinevad ülejäänud samal aastal esitatud kõnede omadest. Välissuhtlemisseaduse järgi toimub riigi välispoliitika ja selle elluviimise teemaline ettekanne igal aastal Riigikogu teise täiskogu töösükli jooksul (Välissuhtlemisseadus). Sellest tulenevalt on riigivisiitide kõnede ajastus vastavuses. Analüüsitavatest presidendi kõnedest on ainsana toimunud 2011. aasta Rootsi riigivisiit enne riigi selleaastaste välispoliitiliste hoiakute esitamist. Ajaraamistik on piiratud lähtuvalt Toomas Hendrik Ilvese ametiajast, seega kitsendades andmeid ühel Eesti presidendil. Oma esimesel ja viimasel ametis oldud aastal ei käinud president ühelgi riigivisiidil. 2007. aastal määrati välispoliitika iga-aastane ettekandmine Riigikogu ees esmakordselt välissuhtlemisseadusesse. See tähendab, et nendest kõnedest sai ametlik valitsuse väljund esitamaks Eesti riigi välispoliitilisi hoiakuid. Selliselt ühtib valimi ajaraamistik ja analüüsile annab põhja asjaolu, et välisministri ametis oli ajavahemikus 2007-2014 Urmas Paet. Teooriast tulenevalt on kirjeldatud seost poliitiliste hoiakute ja riigipea iseloomujoonte vahel. Selliselt ei ole vajalik liialt rõhku panna erinevate välisministrite tegevuse loomusele ja nende sõnumite võrdlemisele (Siaroff 2003). 2015. aastal oli välisministri kohal Keit Pentus-Rosimannus. Andmed on kogutud Riigikogu stenogrammidest ja president Toomas Hendrik Ilvese kodulehelt.

Uurimisotsustel on võetud arvesse fookuse seadmist uurimuse teema käsitlusel just välispoliitilistele hoiakutele. Valim on eesmärgipärane ja selektiivne, ehk analüüsi läbiviimiseks kasutatakse uuritava temaatika osas tähendusrikkaid homogeensete ja heterogeensete tunnustega materjale (Kalmus et al 2015). Seeläbi on valim kitsendatud presidendi riigivisiitide kõnedele, sest selliselt jälgib uurimus presidendi rolli Eesti riigi esindamisel.

2.2 Andmeanalüüsi meetod

Käesolevas töös on empiirilise andmeanalüüsi läbi viimise eesmärgil kasutatud kvalitatiivset sisuanalüüsi. Sisuanalüüs on kasulik süstemaatiliseks andmete kategoriseerimiseks ja mahukate empiiriliste andmete näol mustrite määratlemiseks (Stemler 2001). Kvalitatiivne sisuanalüüs aitab põhjalikumalt seletada esinevate mustrite olemust, pakkudes enam teoreetilist lisandväärtust (Elo & Kyngäs 2008, 108). Selliselt on võimalik kvalitatiivseid nähtusi laiemalt tõlgendada ja nendest järeldusi teha. Seega saab tänu sellele meetodile esile tuua uuritava materjali sisu terviklikku ülesehitust ja kindlaid mustreid selles. Seeläbi ei analüüsita mitte esinemissagedust vaid tekstide kommunikatiivset konteksti. Seega luuakse analüüsi järgselt kategooriad, mis väljendavad materjali peamisi mustreid. (Kalmus et al 2015) Antud uurimuse puhul lähtuvad need kategooriad uurimisprobleemist ja -küsimusest tulenevalt välispoliitilistest hoiakutest. Analüüsi tulemusena seatud kategooriad, mille läbi määratakse tulemustes olulisemad läbivad teemad, on kajastatud töö lisades. Sellest tulenevalt on järeldustes näitlikustatud tähtsamate märksõnade esinemissagedus, et anda analüüsile kvantitatiivset lisandväärtust. Käesolevas uurimuses kasutatakse manifestset analüüsi, keskendudes nii otseselt nähtavale sisule. Tegu on juhtumiülese ehk horisontaalse analüüsiga, seega tehakse analüüs mitme uuritava materjali lõikes. Horisontaalse analüüsimeetodi puhul on tõhus vaadelda juhtumite tüpoloogiat ja läbivaid teemasid ning mustreid (Kalmus et al 2015). Käesoleva kvalitatiivse analüüsi läbiviimisel kasutatakse induktiivset lähenemist. Induktiivne lähenemine tähendab, et kõnede analüüsimisel ei seata algseid kategooriaid tulenevalt kindlast teooriast ja varem tõestatud teadmised vaid analüüs lähtub andmetest (Kalmus et al 2015).

3 Eesti riigi ja presidendi välispoliitilised hoiakud aastatel 2007-2015

Käesolevas peatükis antakse ülevaade kvalitatiivse sisuanalüüsi tulemustest. Kõigepealt määratletakse Eesti riigi ametlikud välispoliitilised hoiakud ja seejärel president Toomas Hendrik Ilvese välispoliitilised hoiakud. Järgnev peatükk tutvustab Eesti riigi ja presidendi ametlikke välispoliitilisi hoiakuid aastatel 2007-2015 iga aasta lõikes. Samuti on koostatud analüüs kõikide kõnede põhjal, mis näitlikustab kõnedes esinevaid olulisemaid teemasid ja esinevad erinevusi.

3.1 Eesti riigi ja presidendi välispoliitilised hoiakud aastal 2007

Eesti riigi välispoliitilised hoiakud aastal 2007

2006. aastal toob välisminister oma kõnes välja, et Eesti peab välispoliitilises mõttes hoidma ja arendama suhteid partnerriikidega, arvestades samal ajal oma rahvusvaheliste kohustustega organisatsioonides, millega on liitunud. Nende organisatsioonidena toob ta välja NATO, Euroopa Liidu ja ÜRO. Seeläbi järeldab minister, et riigi püsiv ja alaline eesmärk peaks olema kaasa aidata julgeoleku kasvule maailmas. Oma 2007. aasta kõnes Riigikogule toob Paet esile, et Eesti panustab rahu ja julgeoleku tagamise maailmas, lähtudes demokraatlikest väärtustest ja Eesti huvidest. Välisminister rõhutab Eesti välispoliitiliste prioriteetidena energiajulgeolekut, keskkonnakaitset, kliimamuutusi, massihävitussrelvade levikut, terrorismi, ebaseaduslikku sisserännet, inim- ja uimastikaubandust. (Riigikogu stenogrammid 2007) Kõnes esitab välisminister Iraani temaatikat massihävitussrelvade kontekstis: “Oleme seisukohal, et ÜRO-l peab olema aktiivne roll Iraani tuumaprobleemi lahendamisel.”(Riigikogu stenogrammid 2007). Samuti käsitleb Paet Afganistanis toimuvat: “Eestile läheb otseselt korda Afganistani saatus, meie ja meie liitlaste huvides on rahulik ja stabiilne Afganistan” (Riigikogu stenogrammid 2007). Lisaks toob välisminister välja olukorra Lähis-Idas, käsitledes peamiselt Iisraeli-Palestiina konflikti. Ta rõhutab ka Liibanonis toimuvat ja Põhja- Korea olukorda. Paet kirjeldab, et Eesti tegevus Lääne-Balkanil tähendab sisuliselt stabiilsuse ala laiendamist Euroopas selle piirkonna toetamise kaudu. Välisminister tutvustab ka olukorda Kosovos nõustudes avaldusega Kosovo staatus kindlaks määrata. Välisminister esitab toetust Serbiale, Ukrainale, Moldovale ja Gruusiale viidates arengukoostööle. (Riigikogu stenogrammid 2007) Paet rõhutab ka Eesti rolli välissuhtluse kujundamisel: “Kogemused ja teadmised annavad meile hea võimaluse ja potentsiaali mängida laiemas Euroopas olulisemat välispoliitilist rolli. Me ise oleme mitmete partnerite jaoks innustav näide, kuidas ühiskonda paremaks muuta.” (Riigikogu stenogrammid

2007). Välisminister käsitleb Aafrika humanitaarkatastroofe ja nendega seotud migratsiooni, tuues esile näiteks relvakonfliktid Sudaanis ja Somaalias. Sellele järgnevalt avaldab ta Eesti toetust Euroopa rändepoliitikale, mis tugineb liikmesriikide solidaarsusel ja jagatud vastutusel. Välisminister seob selle temaatika Euroopa Liidu tegevusega aitamaks Aafrikat kaubanduspoliitika edasise liberaliseerimise ja kaubandusbarjäärade kaotamisega. Paet toob esile ka Hiina, Jaapani ja India. Lisaks käsitleb välisminister energiajulgeolekut ja sellest tulenevalt sõltumatust Venemaast. Välisminister rõhutab suhteid Põhjala ja Balti naabritega. Samuti käsitles ta USA partnerluse tähtsusest Eestile. (Riigikogu stenogrammid 2007) Eriti toonitab välisminister Euroopa põhiseaduse lepet: “Meie seisukoht on, et kõnealune leping väljendab õnnestunud Euroopa Liidu olemust ja arenemise teed.” (Riigikogu stenogrammid 2007).

Eesti Vabariigi presidendi välispoliitilised hoiakud riigivisiitidel aastal 2007

Oma Gruusia riigivisiidi kõnes kajastab Toomas Hendrik Ilves välispoliitilise hoiakuna, et Gruusia parlament on jõudsalt edasiliikuv seadusandlik kogu, mis esindab demokraatiat, õiguskorda ja euroopalikke väärtusi. Eesti riigipea ütleb, et ta tervitab Gruusia valitsuse jõupingutusi uute turgude leidmisel, vähendamaks Gruusia tootjate suurt sõltuvust Venemaa turust. Ta toob välja, et Gruusia on Eesti arengukoostöö üheks prioriteediks, sest Eesti usaldab ja tervitab nende riigi reformikava. (Vabariigi Presidendi Riigivisiit Gruusia Vabariiki 2007)

Kõnes riigivisiidil Soome rõhutab president koostööd teaduse ja innovatsiooni valdkonnas eesmärgiga panustada Läänemere piirkonna muutmisse teadmismahukamaks ja konkurentsivõimelisemaks. Rääkides energia küsimustest ütleb president Ilves, et siseturu edendamiseks tuleks lisaks Estlinki merekaablile luua Eesti ja Soome vahele täiendavaid ühendusi. Ilves väljendab Eesti soovi kuuluda Euroopa Liidu tuumikusse, mis koosneb arvestatavatest ja tõhusatest riikidest. Ta rõhutab Euroopa Liitu ja NATO-sse kuulumise olulisust. Samuti toob ta välja Euroopa Liidu laienemise tähtsuse ja tunnistab, et Euroopa on jäänud takerduma. Lisaks mainib Ilves kõne jooksul õigusriiki ja Euroopa väärtusi. Ilves puudutab välispoliitilise hoiakuna Kosova ja Serbia toetamist. Kõnes on tugevalt rõhutatud Euroopa Liidu põhiseaduse lepingut ja selle toetamist, mille nii Soome kui Eesti olid selleks hetkeks ratifitseerinud. (Vabariigi Presidendi Riigivisiit Soome Vabariiki 2007) Ilves käsitleb ka teenuste turu liberaliseerimist ja ühisturgu: “Euroopa Liit on olemuselt universaalne humanistlik projekt,

mille vahendid on ühisturg ja põhivabadused, mitte vastupidi.” (Vabariigi Presidendi Riigivisiit Soome Vabariiki 2007). Ilves mainib olulisena kohalikku Põhja-Euroopalikku mõõdet. Ta käsitleb oma kõnes Läänemerd Euroopa sisemerena ja toob välja ka kliimaprobleemid selles piirkonnas. Oma kõnes Soome riigivisiidil esitab Ilves paralleeli piirideta Põhjala ja piirideta Läänemere ala vahel esitades seda kui eesmärki kuhu võiks jõuda. (Vabariigi Presidendi Riigivisiit Soome Vabariiki 2007)

Oma kõnes Hispaania riigivisiidil kirjeldab Ilves Hispaania üleminekut demokraatiale kui rahumeelset, aga samas kindlameelset protsessi. President toob välja sarnasusi kahe riigi vahel käsitledes hoogsat majanduskasvu ning infotehnoloogia ja teaduse arengu tähtsustamist. Ta mainib, et Eesti lootus on elavdada majanduskontakte ettevõtjate vahel. President toob oma kõnes välja, et Eesti ja Hispaania suhtlust on mõjutanud kuulumine Euroopa Liitu ja NATOsse. Ilves tänab oma kõnes Hispaaniat koostöö eest Afganistanis ja nende panuse eest Baltimaade õhuturbe tagamisel. President käsitleb kõnes ka rändeprobleeme viidates kahele riigile kui Euroopa piiririikidele ja regioonide vahelise koostöö eestvedajatele. (Vabariigi President riigivisiidil Hispaanias 2007) Ilves toob välja Hispaania välispoliitilise kogemuse: “Hispaania on kahtlemata üks kõige paremaid Ladina-Ameerika ja Põhja-Aafrika asjatundjaid Euroopas. See kogemus on väärtuslik tihedama koostöö arendamisel nende piirkondadega ja rikastab kogu Euroopa Liidu välispoliitikat.” (Vabariigi President riigivisiidil Hispaanias 2007). President toob põhivabadustena välja kapitali, teenuste ja isikute vaba liikumise, avatuse maailma ning ühise välispoliitika, tagamaks Euroopa Liidu arengu ja konkurentsivõime. President käsitleb oma kõnes vajadust Euroopa Liidu tõhusa koostöö järele energia valdkonnas ja võitluses kaasaegsete ohtudega nagu terrorism. Samuti tänab president Hispaaniat jõupingutuste eest Euroopa põhiseaduse lepingu osas kokkuleppele jõudmisel. (Vabariigi President riigivisiidil Hispaanias 2007)

Välispoliitiliste hoiakute analüüs aastal 2007

Oma 2007. aasta kõnedes väljendavad nii riik kui president välispoliitiliste hoiakutena demokraatiat, õigusriiki, euroopalikke väärtusi ja käsitlevad Euroopa Liidu, NATO ja ÜRO tähtsust. Lisaks paistab selle aasta kõikidest riigivisiitide kõnedest ja välisministeeriumi ettekandest välja energeetika valdkonna tähtsustamine ja majanduse käsitlemine, mis ühtib kõigi

sõnavõtude näol. Samuti kajastab nii välisminister kui ka president Soomes ja Hispaanias Euroopa põhiseaduslepingu olukorda, mis tuleb esile kui teema, mis on Eesti riigi huvides.

Kuna sellel aastal leidis aset mitu riigivisiiti, siis saab lähtuda ka riikide omapäradest. Näiteks paistab see silma presidendi Gruusia visiidil, kus ta toob välja arengukoostöö, mis on oluline selle riigi kontekstis. Soome eripärana tuleb esile Läänemere piirkonna rõhutamine ja merekaabli *Estlink* mainimine, mis kajastub nii presidendi kui välisministri kõnedes. Hispaania riigivisiidi kõnes on president erinevalt Soomest ja Gruusiast käsitlenud kahe riigi vahelist julgeolekukoostööd ja liitlассuhet missionil Afganistanis ja õhuturbel Baltimaades.

Peamise erinevusena kõnede vahel on presidendi käsitlus haridusest ja innovatsioonist, mida ta seob konkurentsivõimega ja toob välja nii Soomes kui Hispaanias. Haridust ja innovatsiooni riigi välispoliitiliste hoiakute hulka arvestatud pole. Välisministri kõnes on kajastatud arvukalt piirkondi üle maailma ja Eesti suhtmist neisse. Ainsana käsitles president Eesti hoiakut teiste riikide välispoliitika suhtes Soome visiidil rääkides Kosovast ja Serbiast. Kõikide analüüsitud kõnede läbivad ja peamised märksõnad on kajastatud lisas 1.

3.2 Eesti riigi ja presidendi välispoliitilised hoiakud aastal 2008

Eesti riigi välispoliitilised hoiakud aastal 2008

Urmas Paet toob 2008. aasta kõnes Eesti välispoliitiliste eesmärkidena esile julgeoleku kindlustamise ja Eesti inimeste heaolu kasvatamise. Ta täpsustab, et riigi välispoliitilist tegevuse puhul on oluline väärtuste ruumi laiendamine, kus austatakse demokraatiat, inimõigusi ja õigusriigi põhimõtteid. Välisminister toob välja, et riigile on aktuaalne terrorismivastane võitlus, energiajulgeolek, küberturvalisus, massihävitusrelvade leviku tõkestamine, regionaalsete konfliktide lahendamine ning õigusriigi ja demokraatia põhimõtete juurutamine. (Riigikogu stenogrammid 2008) Välisminister kirjeldab Afganistani olukorda: “Pole liigne mainida, et olukorra parandamiseks on äärmiselt oluline teha koostööd afgaanidega ning arvestada nende tavadega.” (Riigikogu stenogrammid 2008). Välisminister kajastab olukorda Iraagis, Sudaanis. Lisaks avaldab ta toetus Gruusiale, Ukrainale ja Moldovale. Välisminister väljendab Eesti soovi aidata kaasa Palestiina riigi tekkimisele ja edasiste Iisraeli elanike vastu suunatud relvaaktsioonide ärahoidmisele. Lisaks toob ta esile Eesti valitsuse otsuse tunnustada Kosovo Vabariiki. Paet toob välja, et Eestile on strateegiliselt oluline tagada Serbia osalus piirkonna pikaajalise arengu lahendustes. Lisaks mainib ta olukorda Transnistrias, Lõuna-Osseetias,

Abhaasias ja Mägi-Karabahhis. Abhaasia kontekstis rõhutab ta suuremat avatust ja protsessi läbipaistvust. Paet rõhutab julgeolekulise ühenduskohana NATO ja Euroopa Liidu koostööd. Lisaks toob välisminister esile, et Eestile on oluline OECD-ga liitumine. Samuti käsitleb ta Venemaa rolli ja arengut mainides, et oluline on aktiivse dialoogi jätk Euroopa Liidu ja Venemaa vahel. Venemaa näitel toob välisminister välja praktilise kasuna kultuuriministrite sõlmitud kultuurikoostöö leppe. Demokraatia ja vabaduse edendamise valguses toob ta esile kaks Eestile olulist poliitikavaldkonda nagu arengukoostöö ja Euroopa Liidu naabruspoliitika. Lisaks toob ta välja kapitali, kaupade, teenuste ja isikute vaba liikumise elemendid. Välisminister nimetab Eesti liitumist Schengeni ruumiga optimismi allikaks. (Riigikogu stenogrammid 2008) Paet rõhutab Eestile olulist koostööd Ameerika Ühendriikidega, Austraaliaga, Jaapaniga, Uus-Meremaaga ja Lõuna-Koreaga. Välisminister kajastab välisministeeriumi töö läbiva teemana Euroopa Liidu laienemist. Välisminister rõhutab, et Eesti välispoliitika prioriteedid on energiapoliitika ja varustuskindlus, selle kõrvalt ka Läänemere strateegia. Paet mainib Läänemere strateegiat ja selle toetamist korduvalt sidudes seda ka näiteks Läänemere keskkonnakaitsega. Välisminister mainib olulisena energiaturu liberaliseerimist, liikumist väikese süsinikumahukusega majanduse poole, uute tehnoloogiate arendamise poole ning taastuvenergia osakaalu kasvatamise suunas. Välisminister rõhutab Eesti võimalusi tulenevalt riigi piirkonnast vaadeldes seda lähtuvalt Läänemere piirkonna ja Põhjamaade koostööst. Välisminister käsitleb ka infotehnoloogiat, mis Eestil näitel pälvib rahvusvahelist tähelepanu ja omab rolli Eesti välispoliitikas. Lisaks esitleb ta internetisuhtlust kui inimõigust. Samuti käsitleb ta küberjulgeolekut, küberkuritegevust ja infosõdasid. Välisminister käsitleb ka kultuuriekspordi. (Riigikogu stenogrammid 2008)

Eesti Vabariigi presidendi välispoliitilised hoiakud riigivisiidil aastal 2008

Riigivisiidil Iirimaaale käsitleb Ilves esmalt kahe riigi vahelist kodanikuühiskonna ja haridusvaldkonna koostööd, tuues esile ülikoolide vahelise suhtluse ja edukad partnerlusprojektid õpilaste ja üliõpilaste vahetusprogrammide valdkonnas. Lisaks puudutab president kultuuri valdkonna koostööd, hinnates kahe riigi vahelisi suhteid selles kõrgelt. Ilves toob oma kõnes esile ka asjaolu, et Iirimaa oli üks esimesi riike, mis avas oma tööturu eestlastele pärast Eesti ühinemist Euroopa Liiduga, sidudes seda Iirimaa kõrge avatusega. Lisaks kiidab president Iirimaa tegevust arenguabi suunal eesmärgiga aidata mõista selle tähtsust ja avardada üldsuse arusaamu sellest. Ilves seob kõnes omavahel Eesti kiire majanduskasvu paiknemisega

Läänemere piirkonnas. President räägib kõnes arvamusuuringutest, mis on korduvalt näidanud, et Eesti on väga optimistlik Euroopa Liidu liikmesriik. (Vabariigi President riigivisiidil Irimaal 2008) Lisaks rõhutab Ilves Euroopa Liidu konkurentsivõime tõstmist, millele mõlemad riigid kaasa aitavad oma avatusega. Ta toob välja, et Eesti ja Iirimaa püüdlused on suunatud õigusriigi kindlustamisele ja demokraatia edendamisele nii Euroopa Liidu naabruses kui ka kaugemal. Ta räägib kõnes ka kriisiohjamise missioonidest, milles rahu ja turvalisuse tagamise nimel mõlemad riigid osalevad. Samuti käsitleb ta Euroopa Liidu Põhjala Lahingugruppi, millesse Eesti Kaitseväge ja Kaitseliidu üksused kuuluvad koos Iiri üksustega. Seeläbi toob ta välja asjaolu, et kaks riiki aitavad tugevdada stabiilsust ja heaolu Balkanil, osaledes Kosovo ja Bosnia-Herzegovina rahuvalvemissioonidel. (Vabariigi President riigivisiidil Irimaal 2008)

Välispoliitiliste hoiakute analüüs aastal 2008

2008. aasta kõnedes esineb peamise sarnase välispoliitiliste hoiakuna humanitaarabi pakkumine. Ilves toob välja ka Eesti soovi näha Euroopa Liidu konkurentsi võimekust suurenemas. See ei ole küll prioriteetne välispoliitiline eesmärk 2008. aasta välisministri kõnes, aga on esile toodud aasta varem ja hilisemates riigi ametlike välispoliitiliste hoiakute kõnedes. Küll aga on märgiline, et president mainib seda teemat Irimaal olevat oluline. Erinevusena paistab välja asjaolu, et president Ilves kõneleb Põhjamaade Lahingugrupist, mis välisministri kõnes tuleb esile ainult aastal 2013. Lisaks on ilmekas asjaolu, et president näitlikustab kindlad rahuvalvamis operatsioonid piirkondadest, mida käsitletakse ka riigi hoiakute puhul. Tihti teiste riigivisiitide puhul, erinevalt välisministri kõnedest, ei tooda näiteid teistest riikidest. Erinevalt riigi hoiakutest käsitleb Ilves riigivisiidil välispoliitilise sõnumina ka kahepoolset koostööd hariduse, kultuuri ja kodanikuühiskonna suunal. Kõikide analüüsitud kõnede läbivad ja peamised märksõnad on kajastatud lisas 2.

3.3 Eesti riigi ja presidendi välispoliitilised hoiakud aastal 2009

Eesti riigi välispoliitilised hoiakud aastal 2009

2008. aastal puhkes Vene-Gruusia konflikt ja algas majanduskriis, mis kandusid kesksete teemadena edasi välisministri kõnesse. Seeläbi kajastab ta vabadust ja inimõigusi kui hindamatuid väärtusi, mille puhul Euroopa ei tingi. Paet toob välja, et Eesti välispoliitilise

tegevuse eesmärk on demokraatlike väärtuste levitamine selleks soodsal pinnasel. (Riigikogu stenogrammid 2009) Välisminister käsitleb ÜRO, OSCE, NATO ja Euroopa Nõukogu kui demokraatlikele põhimõtetele rajatud organisatsioone, mille julgeolekuarhitektuuri tuleb parandada. Välisminister toob esile Eestile oluliste välispoliitiliste julgeolekuprobleemidena, mille nimel peab rahvusvahelisi julgeolekustruktuure parandama Afganistani, Lähis-Ida, terrorismivastase võitluse ja massihävitusrelvade leviku tõkestamine. Ta lisab ka kliimamuutuste leevendamise ja finantssüsteemi reformimise. Paet esitab toetust Albaaniale ja Ukrainale. Välisminister käsitleb Afganistani valitsuse palveid ning NATO peasekretäri üleskutset rahvusvahelise kogukonna suuremale pühendumisele selle riigi stabiliseerimisse. Välisminister käsitleb Iisraeli-Palestiina konflikti, mille puhul Eesti eesmärgiks on kompromiss, mis tagaks nii Iisraeli julgeoleku kui ka palestiina rahva poliitiliste ja majanduslike õiguste järgimise. Välisminister rõhutab uute julgeolekuriskidega toimetulemist, tuues esile küberjulgeoleku tagamise. (Riigikogu stenogrammid 2009) Ühe suurema välispoliitikat mõjutava teemana käsitleb Paet majandust. Ta toob esile ka energia- ja kliimaküsimused. Kliimaküsimuste all mainib ta ka uue globaalse kliimakokkuleppe vastuvõtmist. Välisminister toob välja, et riik on oma ettevõtjate, nii eksportijate kui investeerijate murede lahendamise võtnud oma selgeks prioriteediks. Paet toob Eestile oluliste teemadena välja energiajulgeoleku, konkurentsivõime, idapartnerluse, Atlandi-ülesed suhted ja Läänemere strateegia. (Riigikogu stenogrammid 2009) Välisminister avaldab Eesti riigi toetust Euroopa Liidu laienemisele. Samuti käsitleb välisminister Serbia, Armeenia, Aserbaidžani, Gruusia, Ukraina, Moldova ja Valgevene olukorda öeldes, et Eesti huvides on tagada neile toetus reformide läbiviimiseks. Paet toob välja, et Eesti peab oluliseks laiapõhjaliste vabakaubanduslepingute sõlmimise soodustamist. Välisminister toob välja Eesti ja Venemaa kultuurikoostöö. Välisminister räägib oma kõnes, et Eesti rõhutab õigusriigi põhimõtete ja demokraatlike printsiipide kaitset, sealhulgas meediavabaduse ning naiste ja laste õiguste edendamise vajadust. (Riigikogu stenogrammid 2009)

Eesti Vabariigi presidendi välispoliitilised hoiakud riigivisiidil aastal 2009

Riigivisiidil Ungarisse rääkib Ilves oma kõnes uue koidiku saabumisest Ida-Euroopasse Euroopa demokraatliku ühenemise näol. President toob välja, et ühise eesmärgi poole püüdlemine iseloomustab Eesti ja Ungari suhteid partneritena Euroopa Liidus ja NATOs. Ta märgib oma

kõnes kahe riigi üksmeelt küsimustes nagu Euroopa Liidu laienemine, idapartnerlus ja Lissaboni strateegia. Ilves kiidab Ungari initsiatiivi, mis tema sõnul väljendus Doonau strateegia näol. President seob seda Eesti ja Ungari jõupingutustega Euroopa Liidus eest vedada makro-regionaalseid algatusi, sealhulgas Läänemere ja Doonau strateegiate loomist ja elluviimist. Ilves toob kõnes välja, et nii Ungari kui Eesti toetavad demokraatia ja vabaduste sfääri laiendamist rahvastele ja riikidele, kes on sinnapoole teel ning ise selleks valmis. President käsitleb kõnes NATO missioone, kus mõlemad riigid osalevad julgeoleku kindlustamiseks. Ta toob eraldi välja missiooni Afganistanis ja NATO Strateegilise õhutranspordi initsiatiivi. (Vabariigi Presidendi riigivisiit Ungarisse 2009) Lisaks julgeolekule räägib Ilves lõimumisest euro-atlandi struktuuridesse läbi kultuurilise koostöö: “Meie positsioon 21. sajandi Euroopas annab meile võimaluse ja ühtlasi endisest suurema kohustuse toetada mujal, eeskätt Vene Föderatsioonis elavate soome-ugri rahvaste püüdlusi säilitada oma identiteeti.” (Vabariigi Presidendi riigivisiit Ungarisse 2009).

Välispoliitiliste hoiakute analüüs aastal 2009

Presidendi ja välisministri 2009. aasta kõnedes käsitletakse peamiselt julgeolekut, mis tuleneb suuresti Vene- Gruusia konfliktist. Ühise joonena mõlema osapoole kõnedest paistab silma NATO tegevuse kajastamine, sõjaliste missioonide tähtsustamine ja idapartnerluse käsitlemine. Peamiselt paistab välja asjaolu, et president võrdleb Läänemere strateegiat mainides paralleelina Doonau strateegiat. See on märgiline arvestades asjaolu, et Ilvese kõnedes ei tuua tavaliselt taolisi võrdlusi. Riigi ametlike välispoliitiliste hoiakuna on tihti 9 aasta jooksul märgata Euroopa Liidu laienemise toetust, see kajastub ka presidendi 2009. aasta riigivisiidi kõnes. Enim on märgiline Euro-Atlandi julgeolekuruumi käsitus, mis esineb ainult selle aasta mõlema osapoole kõnedes. Kõikide analüüsitud kõnede läbivad ja peamised märksõnad on kajastatud lisas 3.

3.4 Eesti riigi ja presidendi välispoliitilised hoiakud aastal 2010

Eesti riigi välispoliitilised hoiakud aastal 2010

Välisminister käsitleb 2010. aasta välispoliitika ettekande keskmes julgeolekut, välismajanduspoliitikat ja Euroopa Liidu teemat. Paet rõhutab idapartnerlust, terrorismivastast võitlust ja küberkaitset. Küberkaitse temaatikas lisab minister, et Eesti huvides on küberohtudele

asjakohase rahvusvahelise seadusandluse täiustamine. (Riigikogu stenogrammid 2010) Välisminister käsitleb ettekandes situatsiooni Afganistanis: “Koostöö Afganistanis on Eesti ja USA suhete kesksete teemade hulgas ja jääb nende hulka ka lähiajal.” (Riigikogu stenogrammid 2010). Minister kõneleb Euroopa Liidu tsiviilmissioonide tähtsusest ja toob välja Eesti osaluse Georgias, Afganistanis ja Lääne-Balkanil. Paet toob välja, et Eesti peab oluliseks Euroopa Liidu ja idapartnerite suhete uuele tasemele viimist. Selle raames mainib ta laiapõhjalist vabakaubanduslepingute sõlmimist. Vabakaubandus teema on läbiv terve ettekande jooksul. Lisaks rõhutab välisminister, et Eestile on tähtsal kohal Euroopa Liidu konkurentsivõime tõstmine, mis on oluline tegur majanduslangusest väljatulekul. Samuti seostab Paet Eesti välispoliitiliste eesmärkidega äridiplomaatia tegevusi ja regionaalset koostööd nii kolme Balti riigi kui ka Põhja- ja Baltimaade vahel. Välisminister räägib Läänemere unikaalsusest maailmale, tuues esile ka selle saastatuse taseme. Seeläbi kõneleb ta Eesti toetusest siduval ülemaailmsele kliimaleppele. Lisaks keskkonnatemaatikale tuuakse ettekandes esile Eesti huvi energiaallikate mitmekesistamisel ja energiajulgeoleku tagamisel. Välisminister käsitleb ka humanitaarabi ja inimõiguste tähtsust Eestile, tunnustades ÜRO resolutsiooni, milles rõhutati naiste rolli rahu ja julgeoleku tagamisel ning konfliktide ebalproportsionaalselt suurt mõju naistele. (Riigikogu stenogrammid 2010)

Eesti Vabariigi presidendi välispoliitilised hoiakud riigivisiitidel aastal 2010

Riigivisiidil Iisraeli käsitleb Ilves oma kõnes Iisraeli kui eri kultuuride ja usundite kohtumispaika, Euroopa kultuuri peamist algallikat. President toob oma kõnes välja, et Eesti jätkab oma julgeoleku kindlustamist ja rahu jaluleseadmisele kaasa aitamist maailma eri paigus, sealhulgas Lähis-Idas. Ta toob esile, et Eestile Euroopa Liidu liikmena on kõikehõlmava lahenduse leidmine Lähis-Idas riigi välispoliitikas olulisel kohal. Ilves käsitleb oma kõnes strateegilist partnerlust Eesti ja kogu Euroopaga, esitades soovi edendada tihedamaid sidemeid Iisraeliga. Selle märgina seob ta Eesti saatkonna avamise Tel Avivis ja vajaduse sõlmida kontakte poliitika, majanduse ja hariduse alal. Oma riigivisiidi kõnes räägib Ilves ka ärisidemete loomisest Iisraeliga vihjates asjaolule, et Eesti soovib ekspordi sinna suurendada. Samuti käsitleb president majanduslangust ja riikide vajadust ennast ettearvamatuste eest kaitsta. (Vabariigi Presidendi riigivisiit Iisraeli 2010) President seob kõnes seda asjaoluga, et Eesti ja Iisrael on ekspordile orienteeritud riigid, mis sõltuvad välisturgudest ja viitas OECDga liitumisele kui võimalust

majanduslikku tasakaalu kindlustada: “See on vaieldamatult kvaliteedimärk meile mõlemale ja ühtlasi platvorm, kus Eestil ja Iisraelil on võimalik kasulikult kogemusi vahetada.” (Vabariigi Presidendi riigivisiit Iisraeli 2010). Ilves toob kõnes eesmärgina välja haridus- ja teaduskoostöö tihendamise, kiites seniseid koostöövorme, mis on seotud keskkonnasõbralike energialahenduste väljatöötamisega. (Vabariigi Presidendi riigivisiit Iisraeli 2010)

Riigivisiidil Islandile väljendab Toomas Hendrik Ilves Islandit olevat demokraatlike väärtuste ja vabaduse kants. President toob välja Islandi eeskujuna Eestile tulenevalt asjaolust, et väikeriigina astuvad nad välja nende eest, kes abi vajavad. (Vabariigi Presidendi riigivisiit Islandi Vabariiki 2010) Ilves räägib kõnes üksikisiku rollist, mille puhul tema õigus vabadusele, väärikusele ja eneseväljendusele on ühise Euroopa kultuuri alustaladeks: “Me elame ühiskonnas, kus iga üksikisik on oluline ning kus kodanike õiguste ja vabaduste eest seistakse.” (Vabariigi Presidendi riigivisiit Islandi Vabariiki 2010). President rõhutab NATO liitlaseks olemist, mille läbi Eesti ja Island kujundavad aktiivselt maailma kõige võimsama kaitsetstarbelise alliansi tulevikku ning osalevad rahutagamissmissioonidel, ka väljaspool NATO piire. Ilves toob välja ka mõlema rahva tuleviku seisukohast olulise küsimusena Islandi ühinemise Euroopa Liiduga mainides, et Island ei pea Euroopa Liidule vastanduma. Seda põhjendab president Eesti kogemusega, mille läbi riik kindlat kasu lõikas ja millela poleks Eesti võimaline EL-i naabruspoliitikas tooni andma või aitama uusi riike liitumiseks valmistuma. Samuti käsitleb Ilves eurot kui Eesti majandust ülemaailmsest kriisist päästva imeravimina, mis saavutati tänu Euroopa Liiduga liitumisele. President toob kõnes välja Islandi edukuse maailma juhtiva riigina roheline energia ja gaasi tootmisel ning geenitehnoloogias. Ilves käsitleb kõnes Euroopa Liidu integratsiooni, mis on vajalik väikerahvastele, et jõude ühendada. President toonitab Islandi liitumist Euroopa Liiduga kõnes mitmel korral. (Vabariigi Presidendi riigivisiit Islandi Vabariiki 2010)

Välispoliitiliste hoiakute analüüs aastal 2010

Oma 2010. aasta kõnedes esitavad välisminister ja president palju erinevaid hoiakuid. Välja paistab asjaolu, et välisminister räägib OECD tegevuse olulisusest Eestile oma kõnedes aastatel 2008–2013. President mainib organisatsiooni 2010. aasta kõnes esimest ja ainukest korda korda kogu uuritud ajaperioodi jooksul. Peamise eripärana paistab esile presidendi lähenemine survestades Islandit ühinema Euroopa Liiduga ja kiites eurosooni. Kuigi välisminister on oma

kõnedes esitanud Eesti toetus Islandi ühinemisele, siis seda pole kõnedes käsitletud Eestile olulise teemana. Tulenevalt riigivisiidist Iisraeli arvestades Eesti riigi hoiakut lahendamaks konflikti Iisraeli ja Palestiina vahel on presidendi kõne väga neutraalne ja peamiselt kultuurilistest ja religioossetest aspektidest lähtuv. Küll aga esitab ta riigi seatud hoiakut, et Eesti tahab tagada stabiilsust ja rahu Lähis-Idas, aga raamistab seda läbi Euroopa väärtuste. See on erinev riigi lähenemisest, sest välisministri kõnedest selgub tihti, et stabiilsus seal piirkonnas on Eesti riigi mitte Euroopa Liidu huvides. Samuti esitab president oma riigivisiitide kõnes ettevõtlussuhete aspekti, mis on tihti välisministri poolt esitatud kui Eesti riigi prioriteet. Kõikide analüüsitud kõnede läbivad ja peamised märksõnad on kajastatud lisas 4.

3.5 Eesti riigi ja presidendi välispoliitilised hoiakud aastal 2011

Eesti riigi välispoliitilised hoiakud aastal 2011

Välisminister toob 2011. aasta ettekandes Riigikogule kesksena välja terrorivastase võitluse, idapartnerluse ja arengukoostöö. Paet räägib euro olemusest, mis annab Eestile juurde stabiilsust ja usaldust, olles ka oluline julgeolekutagatis. Jätkuna rõhutab ta Eesti eesmärki jõuda NATO kaitsekulutuste täitmiseni 2% SKT-st. Välisminister kõneleb Eesti võimalusest senisest enam kaasa aidata teiste demokraatliku arengutee valinud riikide käekäigule, andes edasi oma reformikogemust. Välisminister käsitleb Eesti julgeoleku, majanduse ja keskkonna olukorra osana kogu maailmas toimuvat tuues esile äärmusliku vaesuse, haiguste leviku, üleilmsed majandusraskused, konfliktid, terrorismi levik ja kliima soojenemine. Eelmainitu seob ta ÜRO aastatuhande arengueesmärkide saavutamisse panustamisega. Välisminister räägib oma esitluses asjaolust, et arengukoostöö ja humanitaarabi vallas pööratakse enam tähelepanu tervishoiule, hariduse edendamisele, Eesti kogemuste jagamisele e-lahenduste vallas. Paet käsitleb e-riigi ülesehituse käsitledes seda kui majandusliku edu võtit. Rääkides majandusest toob välisminister välja, et olulisemad väliskaubanduspartnerid Eestile on riigi lähinaabrid. Seeläbi toob ta välja, et Eesti välispoliitiliseks eesmärgiks on Põhjamaade ja Läänemere regiooni riikidega koostööd tihendada. Lisaks räägib Paet Balti riikide koostööst, mille puhul on Eestile olulised energia, transport ja teadmispõhine majandus. Välisminister määrab Eesti eesmärgina sihiks Euroopa Liidu väliskaubanduse strateegia uuendamisel kaubanduse edasise liberaliseerimise ja Euroopa Liidu ettevõtete huvide kindlustamise. Paet lisab Eestile olulisena ka innovatsioonil põhineva kasvu, täistööhõive, konkurentsivõime suurendamise ja kestva arengu. (Riigikogu stenogrammid

2011) Eriti rõhub Paet Euroopa Liidu laienemise aspekti: “Mul on hea meel, et Eesti välisministrina esindan üht Euroopa Liidu laienemismeelsemat liikmesriiki. Eestis mõistetakse sellise perspektiivi vajalikkust ja asendamatumust, mis kokkuvõttes on innustuseks eelkõige Euroopa Liitu pürgivatele riikidele endile.” (Riigikogu stenogrammid 2011). Euroopa Liidu käsitlemise puhul tuuakse esitluses välja, et Eesti on valmis oma liitumiskogemusi jagama kõikidele kandidaatriikidele. Lisaks mainib Paet, Eesti on kindel NATO laienemise toetaja. Välisminister räägib ka küberjulgeoleku tähtsusest Eestile. Paet kirjeldab seisukorrad Mägi-Karabahhis, Egiptuses, Gruusia konfliktis ning olukorda Põhja-Aafrikas ja Lähis-Idas. Lisaks rõhutab ta Eesti tegevusele Afganistanis ja selle mõjule kahepoolsele julgeolekukoostööle USA-ga. Välisminister käsitleb ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1325 "Naised, rahu ja julgeolek", mille raames koostatava tegevuskava aluseks on mõistmine, et naised kaasamata saab konfliktide puhul kõne alla tulla vaid poolik lahendus. (Riigikogu stenogrammid 2011)

Eesti Vabariigi presidendi välispoliitilised hoiakud riigivisiidil aastal 2011

Riigivisiidil Rootsi keskendub Toomas Hendrik Ilves oma kõnes palju küberruumile ja küberjulgeolekule. President Ilves toob esile, et Eestile on digitaalse siseturu saavutamine Euroopa Liidus üks peamine prioriteet. Selles temaatikas rõhutab riigipea oskusteabe ja kogemuste vahetamist kahe riigi vahel. Ilves rääkib oma kõnes ka Eestil ja Rootsi sarnasest Euroopa Liidu majanduspoliitikast viidates finantsstabiilsuse küsimusele. President Ilves räägib oma kõnes, et Läänemere piirkonna riikidel on palju avastamata võimalusi regionaalseks koostööks. Ta kirjeldab Eestit ja Rootsit koos kui Läänemere strateegia vedureid. President toob paralleeli Eesti ja Rootsi tiheda koostöö Läänemere strateegia edendamise ja kahe riigi üldiste suhete vahel, mis põhinevad ühistel väärtustel. Ta toonitab, et mõlemad maad seisavad seaduste ülimuslikkuse, õigusriigi, turumajanduse ja demokraatia eest. (Vabariigi Presidendi riigivisiit Rootsi 2011)

Välispoliitiliste hoiakute analüüs aastal 2011

Oma 2011. aasta kõnedes räägivad välisminister ja president ühtivalt Läänemere piirkonna tähtsusest, Läänemere strateegia olulisusest, ja küberjulgeolekust. Enim on näha president Ilvese kõnes põhjalikku käsitlust Põhjamaade olulisusest Eestile. Seeläbi annab ta edasi arvukalt sõnumeid, mis on esitatud ka välisministri poolt Eesti riigi prioriteedina läbi terve uuritava

ajaperioodi. Seega on ilmekas ka asjaolu, et president ei käsitle teistes riikides toimuvat vaid ainult Eesti ja Soome prioriteetseid ja ühiseid teemasid. 2011. aasta kõnest on märgata asjaolu, et president ei esita läbivaid riigi sõnumeid vastavalt sellele aastale ja see on oluline erinevus, sest riigivisiit toimus enne riigi ametlike välispoliitiliste hoiakute esitamist. Kõikide analüüsitud kõnede läbivad ja peamised märksõnad on kajastatud lisan 5.

3.6 Eesti riigi ja presidendi välispoliitilised hoiakud aastal 2012

Eesti riigi välispoliitilised hoiakud aastal 2012

Eesti välisminister Urmas Paet kõneles oma ettekandes Riigikogule Eesti eesmärgist olla maailmas toimuvatele muutustele võimalikult reageerimis- ja ennetusvõimeline nii julgeoleku kui heaolu osas. Välisminister toob riigi tähtsaimate välispoliitiliste eesmärkidena välja soovi kaitsta Eesti julgeolekuhuve NATO Chicago tippkohtumisel, tahte panustada Euroopa majandus- ja võlakriisi lahendamisse ja toetada Eesti ettevõtjaid maailmas. Välisminister kõneleb oma ettekandes õhuturbemissiooni jätkamise vajalikkusest ja väljendab heameelt, et see on saavutatud. (Riigikogu stenogrammid 2012) Välisminister rõhutab, et arengukoostöö Afganistaniga on Eestile kasvava tähtsusega. Paet toob välja, et küberturvalisus on julgeolekupoliitiline valdkond, milles Eesti on aktiivne ja jääb aktiivseks. Välisminister väljendab Eesti soovi arendada Euroopa Liidu ühist julgeoleku- ja kaitsepoliitikat. Eesti peab välispoliitiliselt oluliseks, sõjalisi missioone, piraatluse uurimist, Põhja-Balti regiooni, Läänemere strateegiat. Paet toob välja, et Rail Balticu väljaarendamine on Eestile väga oluline ja välispoliitiliselt on tähtis saada Soome ja Poola selge toetus sellele projektile. Lisaks räägib välisminister väljendusvabadusest kui inimõigusest tuues paralleeli väljendusvabadusega küberkekkonnas, mis põhimõtte eest Eesti seisab. Paet toonitab ka, et Eesti peamised kaubanduspartnerid on endiselt naaberriigid, sest Euroopa siseturu potentsiaal on veel ammendamata. Lisaks mainib välisminister, et valitsusele on väga oluline ka kultuuridiplomaatia valdkond, milles me eelmisel aastal edukad olime. (Riigikogu stenogrammid 2012)

Eesti Vabariigi presidendi välispoliitilised hoiakud riigivisiidil aastal 2012

Riigivisiidil Lätis peetud kõnes räägib Toomas Hendrik Ilves Eesti ja Läti rahvusvahelisest suhtlusest, mis põhineb vastutustundlikkusel enda ja kaaslaste suhtes, sidudes seda ka majanduskriisi lahendamisega. (Vabariigi Presidendi riigivisiit Lätti 2012) Kõne kesksena

käsitleb Ilves ühendatust kahe riigi vahel ja tõi selle olulise osana välja Rail Balticu: “Sõit kahe pealinna vahel kestis nüüd viis ja pool tundi, tavarongiga oleks see veel kolm tundi pikem. Lahenduse peab tooma Helsingit läbi Balti riikide ja Poola ülejäänud Euroopaga ühendav raudtee Rail Baltic, meie kõige olulisem koostööprojekt, millel on ka Euroopa Komisjoni toetus.” (Vabariigi Presidendi riigivisiit Lätti 2012). Ilves seostab oma kõnes Rail Balticut eestlaste ja lätlaste oskusega mõelda pikas perspektiivis, suurelt, julgelt ja leidlikult. Ilves esitab Eesti kindlat toetust Läti euroalaga ühinemisel. President räägib oma kõnes, et Eesti on valmis jagama enda kogemust Maastrichti kriteeriumide tingimuste täitmisel. Ilves rõhutab riigivisiidi kõnes, et Läti on Eestile tähtis. Ta seob seda kahe riigi kaubanduspartnerlusega ja investeerimisega, järeldades, et Eesti ja Läti on vastastikku majanduslikult suurriigid. Samuti toonitab president mõlemale riigile tähtsana olevat Balti-Põhjala mõõdet ja selle arendamist. Ta iseloomustab seda kui Euroopa piirkonda, kus inimestel on hea elada ning kui regiooni, mis peaks olema mõjukas, edukas, läbipaistev, innovaatiline, kodanikuühiskonda toetav ja turvaline. Seeläbi jõuab Ilves oma kõnes kokkuvõtva järelduseni, et turvalisuse tagamiseks peavad kaks riiki omavahel julgeolekuliselt koostööd tegema. (Vabariigi Presidendi riigivisiit Lätti 2012)

Välispoliitiliste hoiakute analüüs aastal 2012

Oma 2012. aasta riigivisiidi kõnes esitab president Ilves paljusid hoiakuid, mis on Eestil seoses koostööga Lätiga. Suurima ühtivust on näha Põhja-Balti regiooni käsitlese puhul, sest nii välisminister kui president mainivad seda teemat oma kõnede jooksul korduvalt. Küll aga on seega huvitav, et president ei käsitle Balti riikide omavahelist koostööd. Ilmekas on ka asjaolu, et president rõhutab Rail Balticu tähtsust kahele riigile. Erinevalt ülejäänud riigivisiitide kõnedest ei käsitle president haridus või kultuuri valdkonna koostöö teemasid. Lisaks on kõnede analüüsi läbi näha, et nii välisminister kui president räägivad heaolu aspektist ja Balti-Põhjala piirkonna koostööst tihti samaaegselt. Kõikide analüüsitud kõnede läbivad ja peamised märksõnad on kajastatud lisas 6.

3.7 Eesti riigi ja presidendi välispoliitilised hoiakud aastal 2013

Eesti riigi välispoliitilised hoiakud aastal 2013

Välisminister toob ettekandes Riigikogule välja, et Eesti eesmärk on sisuline ja inimkeskne välispoliitika riigi naabruses, maailma selle aja ja tulevastes jõu- ja majanduskeskustes ning

Eestile olulistest ühendustest, kuhu juba kuulume. Paet märgib, et inimõigused ja -väärtused on läbiv teema kõigis välispoliitilistes küsimustes ja nende parandamine ning hoidmine on Eesti riigi eesmärgiks. Eelmainitud käsitleb välisminister kui kestliku arengu tagamise nurgakivi. Meie poliitika on käsitleda internetivabadust põhivabaduste ja inimõiguste kaudu. Välisminister kõneleb väljendusvabadusest internetis, mis on Eestile sama oluline kui toetada teisi põhiõiguste ja vabaduste kaitsega seotud tegevusi. Välisminister mainib teise olulise teemana küberjulgeolekut. (Riigikogu stenogrammid 2013) Paet kajastab oma ettekandes olukorda Afganistanis, Kesk Aasia riikides ja Lähis-Idas. Esmakordselt mainitakse kõnes Riigikogule ka NATO heidutustegevuse tagamist. Paet rõhutab, et oluline saavutus Eesti vaatevinklist oli otsus, Balti õhutorvet jätkata tähtajatu missioonina. Välisminister väljendas Eesti tunnustust kõigile riikidele, kes on Eesti õhutorbes osalenud. Eraldi toob ta välja Saksamaa, Poola, Prantsusmaa ja Taani. Välisminister käsitleb ka kaitsekulutuste tähtsust ja soovi, et Eesti liitlased seaks endale sama eesmärgi. (Riigikogu stenogrammid 2013) Paet väljendab oma ettekandes Eesti soovi Soomet ja Rootsit näha rohkem NATO-ga seotuna. Lisaks loeb ta Eestile märgilisena korraliku raudteeühendust muu Euroopaga, mille eesmärgi teeniks Rail Balticu projekt. Välisminister räägib energiaühenduste loomisest, idapartnerlusest ja liberaalsetest majanduspõhimõtetest kui Eestile tähtsatest välispoliitilistest küsimustest. Eraldi toob minister oma kõnes välja Eesti soovi, et Euroopa Liit kasutaks arengukoostöös Eesti reformi- ehk ülemineku kogemust. Lisaks mainib Paet rahvusvahelist “Teeme ära!” projekti. (Riigikogu stenogrammid 2013)

Eesti Vabariigi presidendi välispoliitilised hoiakud riigivisiitidel aastal 2013

Rumeenia riigivisiidil kõneleb president Ilves kahe riigi kohusest kaitsta vabadust, inimõigusi, inimväärikust ja euroopalikke väärtusi. Kahe riigi vahelise suhte näitena toob president kõnes välja “Teeme ära!”, mida sidus Rumeenia osalusega projektis. President seob eelmainitud projekti kõneledes ka vajadusest tugeva kodanikuühiskonna järele, mis on eeldus demokraatlikule ühiskonnale ja inimeste kaasatuse tagatis. Ilves kõneleb Eesti ja Rumeenia ühisest eesmärgist jagada iseseisvuse taastamise kogemusi keskendudes ja aidates Euroopa Liidu idapartnereid Moldovat, Ukrainat ja Gruusiat. Seeläbi rõhutab president nende riikide vajadust muutuda turvaliseks ja õigusriigile kohaselt vabaks. Ilves toob välja, et Rumeenia on osalenud Balti piirkonnas NATO õhutorbemissioonis, Eesti ja Rumeenia üksused võitlevad ja on kandnud ohvreid NATO julgeolekuvägedes Lõuna-Afganistanis. President Ilves räägib Eesti algatatud

Läänemere strateegiast ja seob seda Rumeenia-Austria sarnase ühisalgatuse Doonau strateegiaga. Ilves avaldab Eesti toetust Rumeenia liitumisele Schengeni viisaruumiga. Lisaks räägib riigipea oma kõnes Eesti ettevõtjate investeringutest Rumeenia IT sektorisse, järeldades, et info- ja kommunikatsioonitehnoloogia võiks olla üks olulisi koostöövaldkondi kahe riigi vahel. (Vabariigi Presidendi riigivisiit Rumeeniasse 2013)

Leedu riigivisiidi kõnes rõhutab president Toomas Hendrik Ilves Euroopa Liidu ja NATO tähtsust. Kõnes mainib riigipea Lätit, Leedut ja Eestit mitmel korral koos viidates riikide usule euroopalikesse väärtustesse. Ilves iseloomustab Leedu ja Eesti otsuseid majanduskriisi ajal vastutustundlikena ning käsitleb kahe riigi ühist liitlaskohuse mõistmist NATO operatsioonil Afganistanis. Ilves toob oma kõnes olulisena välja koostööd Euroopa Liidus ja Balti-Põhjala piirkonnas. Ta järeldab, et sellest sõltub Euroopa Liidu majandus ja finantssektori stabiilsuse, energiajulgeoleku, idapartnerluse, välispiiride kindlustamise, Läänemere strateegia ja küberjulgeoleku edendamine, mis on kõik Eestile ja leedule olulised teemad. (Vabariigi Presidendi riigivisiit Leetu 2013) Riigipea rõhub koostööle öeldes: “Kui me teeme koostööd, siis me ei muutu Euroopa ääremaaks.” (Vabariigi Presidendi riigivisiit Leetu 2013). Seeläbi toonitab president Balti riikide ja Põhjala üheks edukaks, konkurentsivõimeliseks ja innovaatiliseks piirkonnaks ühendamist. Ilves käsitleb eelmainitud koostööd läbi energiajulgeoleku ja sõltumatus ühest energiatarbijast. President kõneleb ka vajadusest liita Eesti ja Leedu maantee-, raudtee- ja lennuühenduste kaudu ülejäänud Euroopaga, sidudes seda julgeolekuaspektiga. Samuti toob Ilves taaskord esile Balti-Põhjala piirkonna ja asjaolu, et seda ühendab Läänemeri. Läänemerd käsitleb ta Euroopa Liidu sisemerena. President rõhutab julgeolekuvaldkonna puhul vajadust vastutustunde järele, et panustada riigikaitsele piisaval määral ja tõi esile küberjulgeoleku olulisuse. (Vabariigi Presidendi riigivisiit Leetu 2013) Ilves võtab kõne teemad kokku läbi piiride temaatika ja asjaolu, et Balti-Põhjala piirkond peab olema vaba liikumisega, seeläbi viidates Rail Balticule: “See, et Eesti ja Leedu vahel puudub kiirrongi otseliin, mille lõpp-peatus põhjas oleks Helsingi ja läänes Berliin, on ma loodan ajutine probleem. Kaasaegne raudtee Rail Baltic ei ole pelgalt joon maakaardil, vaid meie piirkonnale hädavajalik ühendustee.” (Vabariigi Presidendi riigivisiit Leetu 2013).

Kanada riigivisiidil käsitleb president Ilves kahe riigi vahelisi suhteid lähedasena ja mainib Kanadat kui vastutustundlikku kaasteelist Eestile. Eelmainitud seob ta NATO liikmelisuse ja Atlandi-ülese silla toetusega. Ilves toob välja kahe riigi koostöö hariduses, infotehnoloogia vallas, ühised kogemused NATO juhitud operatsioonil Afganistani, toetuse Kanada ja Euroopa Liidu tihedatele majanduslikele ja poliitilistele sidemetele. Riigipea avaldab tänu Kanadale toetuse eest Balti õhuturbemissioonil ja NATO laienemisel. (Vabariigi Presidendi riigivisiit Kanadasse 2013)

Välispoliitiliste hoiakute analüüs aastal 2013

Oma 2013. aasta kõnedes käsitlesid välisminister ja president ühtivate välispoliitiliste hoiakutena energiajulgeolekut, küberjulgeolekut ja Rail Balticut. Lisaks sedastas president mitmeid varasematel aastatel riigi poolt esitatud eesmärke nagu Läänemere strateegia, Atlandi-ülene koostöö ja finantssektori stabiilsus. Välja paistab Rumeenia riigivisiidi kõne, kus Ilves avaldas toetust Ukraina, Moldova ja Gruusia aitamisel. See on hoiak, mis on riigi käsitluses kajastunud mitmel korral ja näib selles kontekstis olevat oluline, sest president ei käsitle teiste riikide temaatikat oma kõnedes tihti. Ilves mainib sarnaselt 2009. aasta Ungari kõnele Doonau strateegiat, mis väljendab selle regiooni omapära. Väljapaistva erinevusena nimetab president Kanadat oma riigivisiidi kõnes Põhja-Ameerika Skandinaaviaks. Selle kõne puhul on aga oluline märkida, et välisminister käsitleb Kanadat 9 aasta jooksul oma kõnedes lühidalt vaid kolmel korral. Sarnaselt 2012. aasta Läti riigivisiidi kõnele, ei käsitle president riiki läbi Baltimaade vaid Balti- Põhjala piirkonna konteksti läbi. Sellest saab järeldada, et riigi välispoliitiliste hoiakute näol ei ole Balti riikide koostööd eraldi esile toodud prioriteedina ja president annab seega edasi laiema koostööraamistiku konteksti, mis on riigi poolt seatud. Samuti on Leedu riigivisiidi kõne puhul oluline Rail Balticu mainimine, mis sai aktuaalseks 2012. aastal ja mille puhul on märgata prioriteetsust riigile. Lisaks rõhutab president ka Läänemere strateegia olulisus. Rumeenia külastuse näol on huvitav sarnasus sellel aastal projekti “Teeme ära!” käsitlemine. Nii välisminister kui president mainivad seda oma kõnedes. Samuti esineb oluline muster õhuturbe missiooni käsitluse näol. Riik on selle püstitanud kui Eestile olulise välispoliitilise küsimuse ja president annab seda oma riigivisiidil edasi tänades Rumeeniat osaluse eest selles, Samuti on seda sarnasust märgata ka varasemates ja hilisemates riigivisiitide kõnedes. Kõikide analüüsitud kõnede läbivad ja peamised märksõnad on kajastatud lisas 7.

3.8 Eesti riigi ja presidendi välispoliitilised hoiakud aastal 2014

Eesti riigi välispoliitilised hoiakud aastal 2014

Välisminister käsitleb ettekandes Riigikogule Ukrainas toimuva olulisust ja rõhutab, et Eestile on prioriteetne asjaolu, et kõik riigi partnerid Euroopa Liidus saaksid aru, kui oluline kõigile Ida-Euroopa üleminekuühiskondadele on Euroopa perspektiiv ning see, et Euroopa Liit selle selgelt välja ütleb. Paet rõhutab taaskord Eesti panust kaitsekulutustesse. Samuti käsitleb välisminister oma kõnes transatlantiliste sidemete olulisust, sidudes seda Afganistanis toimuvaga ja järeldades, et Eesti panustab missioonil osalemisega Afganistaani ning maailma stabiilsusesse ja otseselt Eesti enda julgeolekusse. Paet toob välja, et sarnaselt NATO liitlaste koostöö eesmärgile Euroopas on ka Euroopa Liidu naabuspoliitika eesmärk tegutseda kellegi poolt ja mitte kellegi vastu. Seda lähenemist kasutab ta Venemaa olukorra valguses. Välisminister toob välja, et Eesti huvides on tugev ja avatud Euroopa Liit. Samuti käsitleb Paet Eestile olulisena äri- ja majandusdiplomaatiat. Välisminister räägib sarnaselt eelmiste aastatega liberaalsest kaubanduspoliitikast. Samuti käsitleb ta E-riigi tutvustamist, kus on kesksel kohal suhtlus riikidega, kes alles valmistuvad oma e-riiki üles ehitama. Välisminister toob taaskord välja internetivabaduse kui inimõiguse, interneti turvalisuse ja küberkaitse. Paet toonitab Eesti prioriteedina Baltimaid, Põhja-Balti regiooni ja Läänemere regiooni. Eraldi toob ta välja energia valdkonna, kus on eesmärgiks saavutada Balti energiasaare kadu ja liikuda edasi projektidega nagu Baltconnector ja Estlink 2. Lisaks rõhutab välisminister Rail Balticu olulisust kirjeldades seda kogu Euroopa Liidu transpordivõrgustiku ühe olulisema liikumiskoridorina. (Riigikogu stenogramm 2014)

Eesti Vabariigi presidendi välispoliitilised hoiakud riigivisiitidel aastal 2014

Norra riigivisiidil räägib Ilves oma kõnes Euroopas toimuvast keskendudes konfliktile ja tuues välja, et Eesti ja Norra ühised väärtused välistavad ükskõiksuse agressiooni suhtes. President kõneleb ka merest, mis ühendab Balti-Põhjala piirkonda ja selle regiooni riikidele oskuse kaugele vaadata. Ilves toob esile, et Norra ja Eesti on väikesed rahvad, keda otsimise julgus teeb rahvaarvust suuremaks. Seda lähenemist seob ta kõnes infotehnoloogiale pühendumisega. Riigipea käsitleb Norra ja Eesti sõprust ja partnerlust läbi e-riigi loomise protsessi. Samuti kõneleb president vastastikust kindlast liitlassuhtest NATO-s ning osalust Afganistani

operatsioonilt. Kõnes käsitleb Ilves ka kahte riiki siduvaid kultuuri- ja majandussidemed. (Vabariigi Presidendi riigivisiit Norra Kuningriiki. 2014)

Riigivisiidil Soome rõhutab president Ilves oma kõne kesksena Eesti ja Soome kindlat partnerlust. Seda seob riigipea liitlassuhtega turvalise Läänemere piirkonna kujundamisel. Ilves toob koostööprojektidena esile Estlink-i ja Balticconnector-i. Neid näiteid käsitleb president läbi energiajulgeoleku perspektiivi. Kõnes esitab Ilves lootust jõuda kiirraudtee Rail Balticu avamiseni. Samuti rõhutab Ilves oma kõnes rahutut olukorda Euroopas, rääkides Ukrainas toimuvast. Seda seob president kõnes vajadusega tugevdada Euroopa Liidu julgeolekuarhitektuuri. Lisaks julgeolekule käsitleb Ilves kõnes Soomet kui Eesti tähtsaimat majanduspartnerit, mis näitab kahe riigi ühendatust. Ühendatuse temaatikas mainib Ilves ka ettevõtluse temaatikat. Lisaks rõhutab president küberturvalisust ja Euroopa Liidu Läänemere strateegiat. (Vabariigi Presidendi riigivisiit Soome 2014) Käsitledes Ukrainas toimuvat kritiseerib Ilves riikide käitumist Venemaa kohtlemisel sõnades: “Tagantjärele arvame teadvat, et neid kiirenevaid pöördeid saanuks peatada, kuid Euroopa suured valisid järeleandmised ja kokkulepluse agressoritega. Ma loodan väga, et enam me sellist viga ei tee.” (Vabariigi Presidendi riigivisiit Soome 2014).

Poola riigivisiidil räägib president Ilves oma kõnes asjaolust, et Eestit ja Poolat liidavad eelkõige julgeolek, Läänemere piirkonna ühtseks ja edukaks muutmine ning omavaheliste ärikontaktide laiendamine. Ilves käsitleb kõnes Venemaa agressiooni Ukrainas öeldes, et Euroopas ei ole tagahoovi-riike ja kutsudes Euroopat üles hülutama energiast tulenevat pragmatilist suhtlust Venemaaga. Viidates olukorrale räägib Ilves, et Eestit ei tohi Euroopa Liidu ja NATO poliitika kujundamisel tagasihoidlikkusele suruda. (Vabariigi Presidendi riigivisiit Poola 2014) "Eesti ja Poola suudavad lisada Euroopa Liidule ja NATO-le otsustavust, tugevust ja vastutustundlikkust seista oma ühiste väärtuste eest ning kujundada vajalikult suhteid nendega, kes meie väärtusi millekski ei pea," ütles Eesti riigipea (Vabariigi Presidendi riigivisiit Poola 2014). Ilves lisab, et Eesti ja Poola on oma vastutustundlikkust tõestanud panustades nähtavalt enda ja seega NATO kaitsevõimesse ja andes sinna ligi 2 protsenti oma SKT-st selle toetamiseks. (Vabariigi Presidendi riigivisiit Poola 2014)

Välispoliitiliste hoiakute analüüs aastal 2014

Oma 2014. aasta kõnedes räägivad president ja välisminister energiajulgeolekust, Afganistani sõjalisest operatsioonist ja ettevõtlusest. Enim paistab esile presidendi Balti-Põhjala piirkonna käsitus Norra riigivisiidil, mis on esinenud igas kõnes, mis riigipea selles regioonis pidanud on. See on märgiline, sest näitab, et piirkonna välispoliitilist käsitlust antakse edasi ühtsena. Nii välisministri kui presidendi käsitluse puhul räägitakse projektidest nagu Estlink 2, Balticconnector ja Rail Baltic. Samuti ühtivad riigi ja presidendi sõnumid e-riigi kontseptsiooni teemal. Poola riigivisiidi kõnest tuleb esile sõnum kaitsevõimesse panustamisest, mis on mitmel korral mainitud ka välisministri poolt. Kõikide analüüsitud kõnede läbivad ja peamised märksõnad on kajastatud lisas 8.

3.9 Eesti riigi ja presidendi välispoliitilised hoiakud aastal 2015

Eesti riigi välispoliitilised hoiakud aastal 2015

Välisminister Keit Pentus-Rosimannus kõneleb ettekandes Riigikogule julgeoleku kindlustamisest, Eesti majanduse kasvamisele kaasa aitamisest, demokraatiast, inimõigustest, õigusriigi põhimõtetest, vabadust hoidvast ja edendavast väärtuste ruumist ja Eesti riigi mõjukuse kasvust, nimetades neid Eesti välispoliitika eesmärkideks ja aluspõhimõteteks. Rosimannus kirjeldab olukorda Ukrainas ja rõhutab, et Gruusia sõja järel tegi rahvusvaheline üldsus vea kiirustades Putini Venemaaga partnerlussuhteid taastama. Välisminister toonitab, et selline olukord ei tohi enam korduda. Rosimannus mainib Eestile olulisena kollektiivset julgeolekuarhitektuuri. Taaskord tuuakse ettekandes välja Eesti kaitsekulutused ja võrdlus teiste riikide panusest sinna. (Riigikogu stenogrammid 2015) 2015. aasta ettekandes on tonaalsus Venemaa teemal muutunud negatiivsemaks: “Kuidas on lood Eesti ja Venemaa kahepoolsete suhetega? See kõlab praegusel ajal peaaegu et retoorilise küsimusena. Millised saavad olla kahepoolsed suhted agressiivse naabriga?” (Riigikogu stenogrammid 2015). Rosimannus räägib ka digitaalse ühisturu edendamisest, idapartnerlusest. Lisaks käsitleb välisminister solidaarsust kirjeldades seda kui olukorda, kus Eesti peab kaasa mõtlema ja panusta teemadel, mis jäävad Eestist kaugemale nagu näiteks olukord Aafrikas või Lähis-Idas. Samuti toob minister esile Balti riikide koostöö digiallkirjade vastastikuse kasutamise suunal ja Rail Balticu projekti edenemise. Regionaalses mõtmes toob välisminister keskse teemana esile energiajulgeoleku. Rosimannus toob välja, et sellel aastal on Eesti jaoks olulised kokkulepped, mis puudutavad kestliku arengu

eesmärke ja üleilmset kliimakokkulepet. Viimaks räägib välisminister, et Eestil on võimalik nendel suundadel oma kogemusi jagada, sest e-teenuste ja e-riigi areng on näitajat, kuidas ressursse säästes vähemaga rohkem teha. (Riigikogu stenogrammid 2015)

Eesti Vabariigi presidendi välispoliitilised hoiakud riigivisiidil aastal 2015

Saksamaa riigivisiidil rõhutab president Toomas Hendrik Ilves peamiselt julgeolekut ja olukorda Ukrainas mõistes hukka Venemaa agressiooni ja avaldades toetust sanktsioonide pikaajalisele kehtimisele. Ilves käsitleb oma kõnes Eestit ja Saksamaad kui vastutustundliku eelarvepoliitika ning ühiselt kokkulepitud stabiilsus- ja kasvupakti reeglite täitmise pooldajaid. Ilves toob välja Euroopa Liidu digitaalse ühisturu tekkimise tähtsaks pidamise, põhjendades selle vajalikkust just väiksematele riikidele. Lisaks kõneleb president Euroopa Liidu ja USA vabakaubanduslepingu sõlmimisest viidates, et selle kasus on Eesti ja Saksamaa veendunud. President räägib kõnes ka idapartnerlusest ja rõhutab, et Euroopa Liidu väljakutse on ühendusega järjest enam lõimuvaid Gruusiat, Moldovat ja Ukrainat julgustada jätkama ühiskonda ja majandust demokraatlikult ümberkorraldavaid reforme. (Vabariigi Presidendi riigivisiit Saksamaa Liitvabariiki 2015)

Välispoliitiliste hoiakute analüüs aastal 2015

Oma 2015. aasta kõnedes räägivad president ja välisminister ühtselt Venemaa rollist maailmas ning Gruusia, Moldova ja Ukraina toetamisest. Viimane on välispoliitilise hoiakuna väljendunud mõlemalt poolelt korduvalt. 2015. aastal muutub tonaalsus Venemaa teema suunal järsulisemaks. See väljendub ka presidendi riigivisiidi kõnes. Esmakordselt räägib president oma kõnes Balti riikidest eraldi, sidudes seda julgeolekuolukorraga Venemaal. Lisaks räägib president Euroopa Liidu digitaalsest ühisturust, mis oli mainitud Eesti välispoliitilise hoiakuna 2014. aasta välisministri kõnes Riigikogule. Kõikide analüüsitud kõnede läbivad ja peamised märksõnad on kajastatud lisa 9.

3 Ülevaade ja järeldused Eesti presidendi ja riigi välispoliitilistest hoiakutest

Järgnevas peatükis antakse ülevaade kõikidest analüüsitud välisministri ja presidendi kõnedest. Tutvustatakse analüüsi jooksul selgunud välispoliitilisi hoiakuid ja nende mustreid kogu uuritud ajaraamistiku käigus. Uurimuse lisades on näitlikustatud hoiakute kategooriad, mis esinesid enim kogu uuritud ajaperioodi jooksul. Kõikide analüüsitud kõnede läbivad ja peamised märksõnad on kajastatud lisas 10. Kodeerimisest tulenevalt on järeldustes esile toodud olulisemad märksõnad ja teemad, mis on ka illustreeritud kasutades tabelleid.

Presidendi ja välisministri kõnede analüüsi käigus tulid esile mitmed läbivad märksõnad ja teemakäsitlused. Riigi hoiakutest paistavad esile kindlad lähenemised. Tabelis 1 on näidatud enim käsitletud välispoliitilised märksõnad välisministri kõnedes ja nende arv. Selle näitel tuleb esile asjaolu, et välisministri ja presidendi kõnedes kajastati märksõnu sarnase muustriga. Ainsa erinevusena paistab silma asjaolu, et ÜRO-d mainiti presidendi kõnedes ühel korral.

Välispoliitiline hoiak	Välisminister (märksõnade arv)	President (märksõnade arv)
Euroopa Liit	347	94
Julgeolek	230	42
NATO	127	34
Energiapoliitika	113	19
Afganistan	104	6
ÜRO	84	1
Kübervaldkond	60	23

Tabel 1 Eesti riigi ja presidendi peamiste välispoliitiliste märksõnade esinemine ajavahemikus 2007-2015 (Autori koostatud)

Riigi ja presidendi välispoliitiliste hoiakute analüüsi tulemusena oli märgata mõningaid erinevusi, mis väljendusid olukorras, kus riik rõhutas mingeid teemasid mitmetel kordadel, aga need ei kajastunud presidendi kõnedes. Enim paistis 9 aasta jooksul välisministri kõnedes silma Aasia kui Eestile olulise regiooni ja naiste õiguste temaatika. Naiste õigusi mainiti kõnedes

Riigikogule 23 korral kuid presidendi sõnavõttudes ei tulnud see teema esile kordagi. Riigi ettekannetes mainiti Aasiat 42 korral. Lisaks toonitati Riigi välispoliitilise hoiakuna tähtsustada Hiina ja India rolli maailmas. Hiinat käsitleti Riigikogu kõnedes 12 ja Indiat 14 korral. Presidendi riigivisiitide kõnedes ei tulnud Aasia kontekst kordagi jutuks. Küll aga kirjeldab see välispoliitiliste hoiakute olulisust riigile. Mõningad teemad on prioriteetsed ja seega esitatakse neid sõnumeid rohkem.

Teine viis riigi ja presidendi esitatud hoiakute eristamiseks on keskenduda välispoliitilistele sõnumitele, mis esinesid presidendi kõnedes, aga mitte välisministri kõnedes. Omapärasena paistsid esile kindlad käsitlused. Toomas Hendrik Ilvese kõnedes oli Läänemeri käsitletud kui Euroopa sisemeri. See ei erinenud aga riigi välispoliitilisest hoiakust üldiselt. Haridus- ja teaduskoostöö kui välispoliitiline teema on kajastatud Ilvese kõnedes, aga ei kajastu välisministri kõnedes. Riigivisiitide kõnede erinevusena paistis esile kultuurikäsitlus, küll aga andis president olenemata erinevatest riikidest endiselt edasi samu läbivaid teemasid, sidudes neid vastava riigi kontekstiga. Tabeli 2 on välja toodud president Ilvese riigivisiitide kõnede välispoliitilised hoiakud, mis ei kajastunud riigi ametlikes välispoliitilistes hoiakutes.

Riigivisiidi koht ja aeg	Presidendi välispoliitiline hoiak
Soome 2007	Eesti soovib kuuluda Euroopa Liidu tuumikusse.
Iirimaa 2008	Põhjala Lahingugrupi käsitlus.
Ungari 2009	Ungari veab eest makro-regionaalset algatust Doonau strateegia näol.
Island 2010	Island peaks liituma Euroopa Liiduga.
Rootsi 2011	Euroopa Liidul on vaja kujundada digitaalne siseturg.
Rumeenia 2014	Doonau strateegia mainimine.

Tabel 2 Eesti presidendi välispoliitilised hoiakud, mis erinevad Eesti riigi välispoliitilistest hoiakutest ajavahemikus 2007-2015 (Autori koostatud)

Tulenevalt välissuhtlemisseadusest koordineerib välisministeerium presidendi riigivisiite (Välissuhtlemisseadus). Selle tõttu on põhjust vaadelda ka riigivisiitide asukohamaade temaatikate esinemist ja nende teemaliste hoiakute käsitlemist välisministri kõnedes visiidi toimumise aastal. Tabelis 3 on illustreeritud kõik riigivisiitide sihtkohad ja kas seda riiki on välisministri sama aasta kõnes käsitletud kogu Toomas Hendrik Ilvese ametiaja jooksul. Tabelist väljendub asjaolu, et Eesti riigipea külastas riike, mis ei tulnud esile riikliku tähtsusega küsimuste ettekannetes.

Riik ja külastuse aasta	Esinevus riigi hoiakutes	Riik	Esinevus riigi hoiakutes
Soome 2007	Ei	Rumeenia 2013	Ei
Gruusia 2007	Jah	Leedu 2013	Ei
Hispaania 2007	Ei	Norra 2014	Ei
Iirimaa 2008	Ei	Soome 2014	Ei
Ungari 2009	Ei	Kanada 2014	Ei
Iisrael 2010	Ei	Poola 2014	Ei
Island 2010	Ei	Saksamaa 2015	Ei
Läti 2012	Ei		

Tabel 3 Toomas Hendrik Ilvese riigivisiitide asukohamaade mainimine välisministri sama aasta välispoliitilistes ettekannetes 2007-2015 (Autori koostatud)

Lisaks on võimalik jälgida erinevate mõistete muutust ajas. Näiteks kasutati terve ajaperioodi jooksul sõna “infotehnoloogia” 9 korral, millest 6 kasutati aastal 2008. Hiljem on välisministri kõnedes fookus seatud küber suunale, mida mainitakse kogu ajavahemikus 60 korda.

Analüüsi pikk ajaraamistik on oluline kujutamaks sündmuse aja jooksul ja kuidas need kajastusid riigi välispoliitilistes hoiakutes. Näiteks oli Eestile oluline Euroopa põhiseaduse lepingu ratifitseerimine aastal 2007. See väljendus ka asjaolus, et kohe samal aastal ilmus temaatika presidendi riigivisiitide kõnedesse ja seda ei käsitletud enam peale lepingu sõlmimist. Teine iseloomulik teema oli Balti riikide õhuturve. 2013. aastal seati Balti riikide õhuturve tähtsajatuks

missiooniks, mille temaatikas väljendas välisminister tunnustust liitlasriikidele. See tunnustus väljendus kohe kolme riigivisiidi Eesti riigipea kõnedes.

Analüüsi tulemusena selgus, et riigi ja presidendi kõnedes väljendatud välispoliitilised sõnumid ühtisid läbivalt kogu ajaperioodi jooksul. President väljendas oma riigivisiitide kõnedes samu hoiakuid, mis kajastusid riigi välispoliitiliste hoiakutega. Kuigi analüüsi tulemusena saab esile tuua mõningaid erinevusi, siis tabelis 1 on näha asjaolu, et mõlema käsitluses kajastati arvukalt ja läbivalt paari riigile prioriteetset välispoliitilist hoiakut ja teised nendest erinevad sõnumid esinesid harva ja vastavalt kontekstile. Seeläbi täitis president oma rolli esindades Eesti riigi hoiakuid riigivisiidil.

Kokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli analüüsida Eesti presidendi Toomas Hendrik Ilvese ja Eesti riigi välispoliitilisi hoiakuid riigivisiitidel ja Riigikogu istungitel esitatud kõnede põhjal. Uurimuse keskmes oli Eesti kui parlamentaarse vabariigi olemus, kus presidendil on esindusfunktsioon. Sellest tulenevalt esindab riigipea riigivisiitidel Eesti välispoliitilisi hoiakuid, mis tulevad esile riigivisiitide kõnedes.

Töö põhines teoreetilisel raamistikul, mis kirjeldas lähemalt Eesti riigi välispoliitiliste hoiakute kujunemist ja selle koordineerimist riiklikul tasemel. Samuti tutvustati riigivisiitide olemust ja nende rolli riigi välissuhtluse korraldamisel ning välispoliitiliste sõnumite edastamisel. Tänu teooriale oli võimalik näitlikustada presidendi seotus riigi välispoliitiliste hoiakute väljendamisega. Lisaks toodi esile varasemalt koostatud uurimusi, mis vaatlesid presidendi erinevaid funktsioone.

Esitatud uurimisküsimusele: “Kuidas ühtisid Eesti Vabariigi presidendi Toomas Hendrik Ilvese ja Eesti riigi ametlikud välispoliitilised hoiakud?” otsiti vastuseid Toomas Hendrik Ilvese riigivisiitide ja välisministri Riigikogu “olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutelu” kõnedest aastatel 2007-2015. Analüüsi metodoloogiliseks lähenemiseks oli kvalitatiivne sisuanalüüs, kasutades induktiivset lähenemist.

Analüüsi tulemustest selgus, et presidendi kõnedes esitatud välispoliitilised hoiakud ühtisid riigi ametlike välispoliitiliste hoiakutega. See kinnitas töös püstitatud hüpoteesi, et Eesti president esitab riigivisiitidel Eesti välispoliitilisi hoiakuid. Esile kerkisid mitmed teemad, mis kordusid mõlemates kõnedes ja välja sai tuua ka eristuvad mõtted. Analüüsist järeldus, et kuigi president esitas ka eristuvaid hoiakuid, siis Toomas Hendrik Ilvese näitel esines seda üksikutel juhtudel ning peamiselt esitas riigipea riigi ametlikke keskseid välispoliitilisi hoiakuid. Võimalik oli vaadelda arvukalt korduvaid sõnumeid nagu toetust ÜRO, NATO või Euroopa Liidu tegevusele ja laienemisele, ning Eesti osalemisele Afganistani sõjalises operatsioonis. Samuti oli analüüsi läbi näha hoiakute muutust aastate lõikes, mis võimaldas tuua esile prioriteetseid, ehk kõnedes tihti esinevaid mõtteid, vastavalt kindlale ajaperioodile. See väljendus teemades nagu

küberjulgeoleku tähtsuse tõus, Rail Balticu projekt ja õhuturbe missiooni olulisus riigi koostööle Baltimaadega.

Uurimistöö täitis autori püstitatud eesmärgi ja lõi uut akadeemilist teadmist Eesti presidendi rolli uurimise perspektiivist. Varasemate uurimuste põhjal selgub, et kuigi presidendi esindusfunktsiooni on anaüüsitud, siis pole seda tehtud lähtudes konkreetsest lähenemisest nagu seda on riigi välispoliitilised hoiakud ja kindel riigipea. Töö analüüsi tulemuste põhjal saab väita, et Eesti president täitis valitud ajavahemikul oma esindusfunktsiooni, väljendades järjepidevalt Eesti välispoliitilisi sõnumeid. Käesoleva töö alusel saab uurida nii teisi presidentide kui ka koostada järgnevaid uurimusi kasutades näiteks diskursuseanalüüsi või latentset lähenemist, mis aitaks välispoliitilisi hoiakud uurida veel põhjalikumalt. Samuti saaks selle uurimuse põhjal koostada võrdlusi teiste riikide presidentidega või luua mudelit presidendi mõju mõõtmiseks esindusfunktsiooni täitmisel.

Kasutatud kirjandus

Carey, J. M. 2008. "Presidential versus Parliamentary Government" *Handbook of New Institutional Economics*, 91–122.

Eesti Vabariigi Põhiseadus <https://www.riigiteataja.ee/akt/PS> (viimati külastatud 14.05.2023)

Eesti Vabariigi Valitsuse koduleht <https://valitsus.ee/> (viimati külastatud 14.05.2023)

Eesti välispoliitika arengukava 2030. Välisministeerium.

<https://www.vm.ee/ministeerium-riiklik-protokoll-press/eesti-valispoliitika-arengukava-2030>
(viimati külastatud 14.05.2023)

Elo S. & Kyngäs H. 2008. "The qualitative content analysis process" *Journal of Advanced Nursing*, 62(1): 107–115.

Goldsmith, E., B; Horiuchi, Y. ; Matush, K. 2021. "Does Public Diplomacy Sway Foreign Public Opinion? Identifying the Effect of High-Level Visits" *American Political Science Review*, 115(4): 1-16.

Goldstein, E. 2008. "The Politics of the State Visit" *The Hague Journal of Diplomacy*, 3(2): 153–178.

Hudson, M., V. 2005. "Foreign Policy Analysis: Actor-Specific Theory and the Ground of International Relations" *Foreign Policy Analysis*, 1(1): 1-30.

Ieraci, G. 2021. "Power in office: presidents, governments, and parliaments in the institutional design of contemporary democracies" *Constitutional Political Economy*, 32: 413-430.

Johansson, K. M. & Raunio T. 2010. "Organizing the core executive for European Union affairs: comparing Finland and Sweden" *Public Administration*, 88(3): 649–664.

Jyränki, A. 2007. "Presidential Elements in Government: Finland: Foreign Affairs as the Last Stronghold of the Presidency" *European Constitutional Law Review*, 3(2): 285–306.

Kalmus, V., Masso, A., & Linno, M. 2015. Kvalitatiivne sisuanalüüs. Tartu Ülikool. <https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys> (viimati külastatud 10.05.2023)

Lijphart, A. 1999. "Patterns of democracy government forms and performance in thirty-six countries" New Haven: Yale University Press.

Metcalf, L. K. 2000. "Measuring presidential power" *Comparative Political Studies*, 33: 660–685.

Nousiainen, J. 2001. "From Semi-presidentialism to Parliamentary Government: Political and Constitutional Developments in Finland" *Scandinavian Political Studies*, 24(2): 95–109.

Paloheimo, H. 2003. "The Rising Power of the Prime Minister in Finland" *Scandinavian Political Studies*, 26(3): 219–243.

Siaroff, A. 2003. "Comparative presidencies: The inadequacy of the presidential, semi-presidential and parliamentary distinction" *European journal of political research*, 42(3): 287–312.

Shugart, M. S., & Carey, J. M. 1992. "Presidents and assemblies. Constitutional design and electoral dynamics" Cambridge: Cambridge University Press.

Stemler, S. 2001. "An overview of content analysis," *Practical Assessment, Research, and Evaluation*, 7(17): 1-6.

Vabariigi Presidendi Kantselei koduleht <https://president.ee/et> (viimati külastatud 14.05.2023)

Vabariigi Presidendi töökorra seadus <https://www.riigiteataja.ee/akt/262590> (viimati külastatud 14.05.2023)

Välisministeeriumi koduleht. 2019. "Välispoliitikat hakatakse esmakordselt tegema pikaajalise strateegia alusel"

<https://www.vm.ee/uudised/valispoliitikat-hakatakse-esmakordselt-tegema-pikaajalise-strateegia-alusel> (viimati külastatud 14.05.2023)

Välissuhtlemisseadus <https://www.riigiteataja.ee/akt/1044462> (viimati külastatud 14.05.2023)

Analüüsitud allikad

Riigikogus peetud välisministrite kõned: <https://stenogrammid.riigikogu.ee/> (viimati külastatud 14.05.2023)

Riigikogu stenogrammid. 2007. Olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutelu. <https://stenogrammid.riigikogu.ee/et/200702201000?phrase=%20Olulise%20%C3%A4htsusega%20riikliku%20k%C3%BCsimusena%20v%C3%A4lispoliitika%20arutelu&type=ALL> (viimati külastatud 14.05.2023)

Riigikogu stenogrammid. 2008. Olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutelu. <https://stenogrammid.riigikogu.ee/et/200802211000?phrase=%20Olulise%20%C3%A4htsusega%20riikliku%20k%C3%BCsimusena%20v%C3%A4lispoliitika%20arutelu&type=ALL> (viimati külastatud 14.05.2023)

Riigikogu stenogrammid. 2009. Olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutelu.

<https://stenogrammid.riigikogu.ee/et/200902261000?phrase=%20Olulise%20t%C3%A4htsusega%20riikliku%20k%C3%BCsimusena%20v%C3%A4lispoliitika%20arutelu&type=ALL> (viimati külastatud 14.05.2023)

Riigikogu stenogrammid. 2010. Olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutelu.

<https://stenogrammid.riigikogu.ee/et/201002111000?phrase=%20Olulise%20t%C3%A4htsusega%20riikliku%20k%C3%BCsimusena%20v%C3%A4lispoliitika%20arutelu&type=ALL> (viimati külastatud 14.05.2023)

Riigikogu stenogrammid. 2011. Olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutelu.

<https://stenogrammid.riigikogu.ee/et/201102081000?phrase=%20Olulise%20t%C3%A4htsusega%20riikliku%20k%C3%BCsimusena%20v%C3%A4lispoliitika%20arutelu&type=ALL> (viimati külastatud 14.05.2023)

Riigikogu stenogrammid. 2012. Olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutelu.

<https://stenogrammid.riigikogu.ee/et/201202211000?phrase=%20Olulise%20t%C3%A4htsusega%20riikliku%20k%C3%BCsimusena%20v%C3%A4lispoliitika%20arutelu&type=ALL> (viimati külastatud 14.05.2023)

Riigikogu stenogrammid. 2013. Olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutelu.

<https://stenogrammid.riigikogu.ee/et/201302211000?phrase=%20Olulise%20t%C3%A4htsusega%20riikliku%20k%C3%BCsimusena%20v%C3%A4lispoliitika%20arutelu&type=ALL> (viimati külastatud 14.05.2023)

Riigikogu stenogrammid. 2014. Olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutelu.

<https://stenogrammid.riigikogu.ee/et/201402271000?phrase=%20Olulise%20t%C3%A4htsusega%20riikliku%20k%C3%BCsimusena%20v%C3%A4lispoliitika%20arutelu&type=ALL> (viimati külastatud 14.05.2023)

Riigikogu stenogrammid. 2015. Olulise tähtsusega riikliku küsimusena välispoliitika arutelu.

<https://stenogrammid.riigikogu.ee/et/201502121000?phrase=%20Olulise%20t%C3%A4htsusega%20riikliku%20k%C3%BCsimusena%20v%C3%A4lispoliitika%20arutelu&type=ALL> (viimati külastatud 14.05.2023)

Toomas Hendrik Ilvese kõnede arhiiv: <https://vp2006-2016.president.ee/et/index.html> (viimati külastatud 14.05.2023)

Vabariigi President riigivisiidil Hispaanias. 2007.

<https://vp2006-2016.president.ee/et/meediakajastus/pressiteated/270-president-ilves-eesti-ja-hispaania-sihiks-on-eelne-tugev-euroopa/layout-visit.html> (viimati külastatud 14.05.2023)

Vabariigi Presidendi riigivisiit Gruusia Vabariiki. 2007.

<https://vp2006-2016.president.ee/et/meediakajastus/pressiteated/216-president-ilves-adaaria-on-amas-vaikelust/layout-visit.html> (viimati külastatud 14.05.2023)

Vabariigi Presidendi Riigivisiit Soome Vabariiki. 2007.

<https://vp2006-2016.president.ee/et/meediakajastus/pressiteated/172-vabariigi-president-ktab-t-oulut/layout-visit.html> (viimati külastatud 14.05.2023)

Vabariigi President riigivisiidil Irimaal. 2008.

<https://vp2006-2016.president.ee/et/meediakajastus/pressiteated/495-president-ilves-kes-dublinis-e-eestist/layout-visit.html> (viimati külastatud 14.05.2023)

Vabariigi Presidendi riigivisiit Ungarisse. 2009.

<https://vp2006-2016.president.ee/et/meediakajastus/intervjuud/3248-qeesti-riigipea-tihendada-tul-eks-eesti-ja-ungari-koostoeed-majanduse-vallasq-intervjuu-ungari-uudisteagentuurile-mti/layout-visit.html> (viimati külastatud 14.05.2023)

Vabariigi Presidendi riigivisiit Iisraeli. 2010.

<https://vp2006-2016.president.ee/et/meediakajastus/pressiteated/1177-president-ilves-ramallahs-palestiinlastel-tuleb-ehitada-riik-mis-tb/layout-visit.html> (viimati külastatud 14.05.2023)

Vabariigi Presidendi riigivisiit Islandi Vabariiki. 2010.

<https://vp2006-2016.president.ee/et/meediakajastus/pressiteated/1158-president-ilves-ootan-euroopa-emkogult-otsust-liitumiskuste-alustamiseks-islandiga/layout-visit.html> (viimati külastatud 14.05.2023)

Vabariigi Presidendi riigivisiit Rootsi. 2011.

<https://vp2006-2016.president.ee/et/meediakajastus/bibliograafia/valik-meediakajastusi/5911-qpresident-soitis-laevagaq-meremees/layout-visit.html> (viimati külastatud 14.05.2023)

Vabariigi Presidendi riigivisiit Lätti. 2012.

<https://vp2006-2016.president.ee/et/meediakajastus/bibliograafia/valik-meediakajastusi/7614-qlaeti-tahab-eurot-ja-rail-balticutq-paernu-postimees-13-juuni-2012/layout-visit.html> (viimati külastatud 14.05.2023)

Vabariigi Presidendi riigivisiit Rumeeniasse. 2013.

<https://vp2006-2016.president.ee/et/meediakajastus/pressiteated/9484-2013-10-03-11-19-55/layout-visit.html> (viimati külastatud 14.05.2023)

Vabariigi Presidendi riigivisiit Leetu. 2013.

<https://vp2006-2016.president.ee/et/meediakajastus/bibliograafia/valik-meediakajastusi/9121-2013-06-03-08-10-10/layout-visit.html> (viimati külastatud 14.05.2023)

Vabariigi Presidendi riigivisiit Kanadasse. 2013.

<https://vp2006-2016.president.ee/et/meediakajastus/pressiteated/8997-2013-05-05-07-00-48/layout-visit.html> (viimati külastatud 14.05.2023)

Vabariigi Presidendi riigivisiit Norra Kuningriiki. 2014.

<https://vp2006-2016.president.ee/et/ametitegevus/koned/10506-2014-09-03-04-11-49/layout-visit.html> (viimati külastatud 14.05.2023)

Vabariigi Presidendi riigivisiit Soome. 2014.

<https://vp2006-2016.president.ee/et/meediakajastus/pressiteated/10187-2014-05-14-17-24-12/layout-visit.html> (viimati külastatud 14.05.2023)

Vabariigi Presidendi riigivisiit Poola. 2014.

<https://vp2006-2016.president.ee/et/meediakajastus/pressiteated/9974-2014-03-20-15-26-09/layout-visit.html> (viimati külastatud 14.05.2023)

Vabariigi Presidendi riigivisiit Saksamaa Liitvabariiki. 2015.

<https://vp2006-2016.president.ee/et/meediakajastus/pressiteated/11358-2015-05-21-14-50-41/layout-visit.html> (viimati külastatud 14.05.2023)

Kodeerimistabel 1

Tasand	Välisminister	President
Globaalne	Rahu ja julgeoleku tagamine, väärtused, energiajulgeolek, keskkonnakaitse, kliimamuutused, massihävitusrelvade levik, terrorism, migratsioon, inim- ja uimastikaubandus, ÜRO, majandusdiplomaatia, sõjalised missioonid, NATO, Euroopa Liit, arengukoostöö	Väärtused, NATO, Euroopa Liit, majanduse läänelikuks muutumine, julgeolek, majanduskasv, energiajulgeolek, kaubandus, ÜRO julgeolekunõukogu, Euroopa Liidu laienemine, vabakaubandus, EL-i konkurentsivõime, energiajulgeolek, migratsioon
Regionaalne	Lähis-Ida, Ladina- Ameerika, Kaug-Ida, Iisraeli-Palestiina konflikt, Lääna-Balkan, EL idanaabrid, Aafrika, Aasia, Balti riigid, <i>Estlink-2</i> , Bõhjala-Balti, EL-i põhiseaduse lepe	Estlink 2, Läänemere piirkond, Euroopa on jäänud takerduma, EL-i põhiseaduse leping, eurotsoon ja selle julgeolekuline mõõde, panus Baltimaade õhuturbemissioonil,
Kahepoolne	Iraan, Suurbritannia, Prantsusmaa, Saksamaa, Jordaania, Egiptus, Põhja-Korea, Afganistan, Pakistan, Taliban, Süüria, Liibanon, Iraak, Hezbollah, Kosovo, Serbia, Ukraina, Moldova, Gruusia, Armeenia, Aserbaidžaan, Hiina, Jaapan, India, Venemaa demokraatia ja koostöö Eestiga, suhted Ameerika Ühendriikidega	Solidaarsus, digitaliseerimine, “Tiigrihüppe” programm, suhted Venemaaga, Kosovo, Serbia, Eesti saatkonna avamine Madridis, ettevõtjate koostöö, investeeringud, kultuurisidemed, koostöö infotehnoloogia alal, Afganistan

Kodeerimistabel 2

Tasand	Välisminister	President
Globaalne	ÜRO, NATO, Euroopa Liit, väärtused, julgeolek, terrorism, massihävitusrõlvad, energiajulgeolek, küberturvalisus, diplomaatilised esindajad, EL-i laienemine, NATO ja EL-i koostöö, arengukoostöö, humanitaarabi, OECD-ga liitumise olulisus Eestile, liikumisvabadus maailmas, infosõjad	Väärtused, humanitaarabi, heaolu, Euroopa Liit, Euroopa Liidu konkurentsivõime tõstmine, kriisiohjamise missioonid
Regionaalne	Regionaalsete konfliktide lahendamine, Lähis-Ida, Palestiina-Iisraeli rahuotsuse toetamine, Aafrika, Lääna-Balkan, Schengeni positiivne mõju, Läänemere strateegia, koostöö Balti- ja Põhjamaadega, Läänemere keskkonnakaitse	Läänemere piirkond, stabiilsuse ja heaolu tagamine Balkanil
Kahepoolne	Hiina, Venemaa, India, Afganistan, Iraak, Palestiina, Iisrael, Tšaad, Keenia, Sudaan, Eesti tunnustas Kosova Vabariiki, Serbia, Transnistria, Lõuna-Osseetia, Abhaasia, Mägi-Karabakh, Gruusia, Moldova, Horvaatia, Makedoonia, Albaania, Venemaa, Ukraina (Ukraina, Gruusi ja Moldova toetamine), erisuhe USA-ga, Türgi	Kultuur, kodanikuühiskond, haridus, tööturg, Põhjala Lahingugrupp, Kosovo, Bosnia-Herzegovina rahuvalvemissioonidel osalemine

Kodeerimistabel 3

Tasand	Välisminister	President
Globaalne	NATO, EL, ÜRO, väärtused, majanduskriis, OSCE, humanitaarabi, julgeolek, Euroopa Nõukogu, EL ja NATO koostöö arendamine, terrorism, massihävitusrelvad, kliimamuutused, finantssüsteemi reformimine, energiajulgeolek, kaubanduse liberaliseerimine, ettevõtlus, arengukoostöö, piraatlus	Väärtused, Euroopa Liit, NATO, Euroopa Liidu laienemine, sõjalised missioonid
Regionaalne	Vene-Gruusia konflikt, Kaukaasia, Atlandi-ülene koostöö, Lähis-Ida, Euro-Atlandi julgeolekuruum, Lääne-Balkan, Läänemere regioon, <i>Estlink 2</i> , Balti regiooni energiaturvalisus, idapartnerlus, Läänemere strateegia, Schengen	Idapartnerlus, Doonau strateegia, Läänemere strateegia, lõimumine euro-atlandi struktuuridesse
Kahepoolne	Abhaasia, Lõuna-Osseetia, USA, Afganistan, Venemaa, Hiina, Põhja- Korea, Iraak, Palestiina, Ukraina, Moldova, Gruusia, Türgia, Serbia, Valgevene, Armeenia	Afganistan, NATO Strateegilise õhustranspordi initsiatiiv, kultuur, keel

Kodeerimistabel 4

Tasand	Välisminister	President
Globaalne	ÜRO, EL, NATO, OECD, julgeolek, välistajanduspoliitika, küberjulgeolek, väärtused, sõjalised missioonid ja õppused, vabakaubandus, viisavabadus, EL-i konkuretsivõime tõstmine, majanduskriis, kliimamuutused, energiajulgeolek, arengukoostöö, humanitaarabi	Julgeolek, väärtused, Euroopa Liit, OECD, majanduskriis, heaolu, humanitaarabi, NATO, rahutagamissmissioonid, Islandi ühinemine Euroopa Liiduga
Regionaalne	Zapad, idapartnerlus, Lääne-Balkan, Aasia, Balti- ja Põhjamaad, Läänemere keskkonnaseisund, Nord Stream, Läänemere strateegia	Lähis-Ida, eurotsoon
Kahepoolne	Afganistan, Albaania, Horvaatia, Makedoonia, Georgia, USA, Venemaa, Ukraina, Moldova, Valgevene, Armeenia, Makedoonia, Montenegro, Serbia, Türgi, Eesti ettevõtete suhted	Kultuur, religioon, kunst, kirjandus, strateegiline partnerlus, saatkonna avamine, haridus- ja teadusvaldkonna koostöö Eestiga, poliitika ja majanduse alaste kontaktide sõlmimine, ärisidemed, kogemuste jagamine

Kodeerimistabel 5

Tasand	Välisminister	President
Globaalne	ÜRO, NATO, EL, väärtused, julgeolek, heaolu, kaitsekulutused, küberjulgeolek, arengukoostöö, humanitaarabi, vaesus, tervishoid, majandusraskused, terrorism, kliima, energiajulgeolek, OECD, OSCE, kaubanduse liberaliseerimine, EL-i ja NATO laienemine, arenguabi	Küberjulgeolek, väärtused, NATO, Euroopa Liit, finantsstabiilsus, majanduskriisi lahendamine
Regionaalne	Idapartnerlus, e-riik, Aafrika, Aasia, Põhjamaad, Läänemere regioon, Estlink 2, Lääne-Balkan, Atlandi-ülene koostöö	Läänemere piirkond, piirkonna konkurentsivõime, Läänemere strateegia, regionaalne mõtlemine ja poliitiline diskussioon, Euroopa Liidu digitaalne siseturg
Kahepoolne	Valgevene, Venemaa, Botswana, Cabo Verde, Eesti välisesinduste võrk, Kasahstan, Ukraina, Hiina, Aserbaidžaan, Jordaania, Moldova, Läti, Afganistan, Bosnia ja Hertsegoviina, Makedoonia, Gruusia, Transnitria, Egiptus, USA, Pakistan, Sudaan, äridiplomaatia	Kogemuste jagamine, küberjulgeolek, ärisuhtlus

Kodeerimistabel 6

Tasand	Välisminister	President
Globaalne	NATO, EL, ÜRO, julgeolek, heaolu, väärtused, majandus- ja võlakriisi lahendamine, kaitsekulutused, Sõjalised missioonid, arengukoostöö, küberturvalisus, OSCE, piraatlus, EL-i laienemine, energiajulgeolek	Väärtused, majanduskriis, Euroopa Liit, heaolu
Regionaalne	Õhuturbemissioon Baltimaades, Euroopa liidu kriisiohjevõime tugevdamine, Põhjala lahingurühm, Araabia, Põhja-Balti regioon, Läänemere regioon, Rail Baltic, Estlink 2, tuumajaam Balti riikides, Läänemere strateegia, idaparterlus, Aasia Vaikse ookeani regioon, Kagu-Aasia	Rail Baltic, Läti ühinemine euroalaga, Balti-Põhjala regioon
Kahepoolne	Eesti esinduste võrk ja ettevõtjate toetamine, USA, Venemaa, Afganistan, Valgevene, Moldova, Georgia, Tuneesia, e-riigi kontseptsiooni tutvustamine, Iisrael, Palestiina, Horvaatia, Türgi, India, Jaapan, kultuuridiplomaatia	Kogemuse jagamine, kaubanduspartnerlus, investeeringud, julgeolekukoostöö

Kodeerimistabel 7

Tasand	Välisminister	President
Globaalne	NATO, EL, ÜRO, julgeolek, väärtused, kestlik areng, liikumisvabadus, naiste ja laste õigused, väljendus- ja internetivabadus, küberjulgeolek, piraatlus, sõjalised missioonid, kaitsekulutused, energiajulgeolek, võlakriisi lahendamine, kaubanduse liberaliseerimine, arengukoostöö, arengu- ja humanitaarabi, OECD	Väärtused, NATO, Euroopa Liit, finantssektori stabiilsus, energiajulgeolek, küberjulgeolek
Regionaalne	Kesk-Aasia, Lähis-Ida, Põhja-Aafrika, õhuturbemissioon Baltimaades, Läänemere piirkonna julgeolek, Põhjala piirkond, Rail Baltic, EL siseturu süvendamine ja digituru arendamine, Euroalast on saanud EL-i tegelik tuumik, Lääne-Balkan, Araabia kevad, Aasia	Euroopa lõimumine, Balkani piir ja Musta mere kallas, õhuturbe missioon Baltimaades, Läänemere strateegia, Doonau strateegia, toetus Rumeenia ühinemisel Schengeniga, idapartnerlus, Balti-Põhjala piirkond, Rail Baltic, Atlandi-ülene koostöö, Põhja- Ameerika Skandinaavia
Kahepoolne	E-riik ja võrgustumine, Afganistan, USA, Läti, Leedu, Poola, Saksamaa, Venemaa, Valgevene, Gruusia, Montenegro, Island, Moldova, Armeenia, Süüria	Kodanikuühiskond, Moldova, Ukraina ja Gruusia abistamine, kogemuste jagamine, julgeolekutegevus Afganistanis, ettevõtlus koostöö, IT sektor, info ja kommunikatsioonitehnoloogia, koostöö haridusvaldkonnas

Kodeerimistabel 8

Tasand	Välisminister	President
Globaalne	EL, NATO, ÜRO, väärtused, julgeolek, kaitsekulutused, looduskatastroofid, humanitaarkatastroofid, Euroopa Parlament, kaubanduse liberaliseerimine, arengukoostöö, internetivabadus, küberjulgeolek	Väärtused, julgeolek, NATO, Euroopa Liit
Regionaalne	Kaukaasia, Euroopa idapartnerid, Euroopa Liidu vaba liikumine ja digitaalne ühisturg, Põhja-Balti koostöö, Läänemere piirkond, Balti energiasaare kadu, Estlink 2, Balticconnector, Rail Baltic, Arktika Nõukogu	Balti-Põhjala piirkond, Läänemere piirkond, Estlink, Balticconnector, Euroopa julgeolekuarhitektuur, Rail Baltic
Kahepoolne	Ukraina, Aserbaidžaan, Armeenia, Valgevene, Moldova, Gruusia, Serbia, Kosovo, Süüria, Põhja-Korea, Venemaa, Afganistan, Kesk-Aafrika Vabariik, Isaland, Türgi, e-riik, eksport, ettevõtlus, äridiplomaatia	Julgeolekukoostöö, e-riik, koostöö infotehnoloogia valdkonnas, liitlased Afganistani operatsioonil, kultuuri- ja majandussidemed, ettevõtlus, keel, kaitsekoostöö, Ukraina olukord, ettevõtlus

Kodeerimistabel 9

Tasand	Välisminister	President
Globaalne	EL, NATO, ÜRO, julgeolek, väärtused, OSCE, kaitsekulutused, majanduskasv, digitaalne areng, küberjulgeolek, solidaarsus, välisvõitlejad, terrorism, sõjalised, humanitaar- ja tsiviilmissioonid, arenguabi, keskkond, Pariisi kliimakokkulepe, rahvastiku kasv, internetivabadus, naiste ja laste õigused	Euroopa Liit, julgeolek, sanktsioonid, NATO, väärtused, Venemaa positsioon maailmas
Regionaalne	Idapartnerlus, Lähis-Ida, Põhjala, Balti riigid, Põhjala-Balti koostöö, Läänemeremaade Nõukogu, Rail Baltic, energiajulgeolek	Sõjaline jõud Euroopa Liidu naabruses, euroala, Euroopa Liidu reformi- ja eelarvevõimekus, Euroopa Liidu digitaalne ühisturg, idapartnerlus, Balti riigid, õhuturbe missioon
Kahepoolne	Ukraina, Venemaa, Läti, Gruusia, Moldova, Ukraina, Armeenid, Aserbeidžaan, Valgevene, Süüria, Pakistan, Afganistan, USA, äridiplomaatia, saatkondade võrgustik, India	Majanduskoostöö Saksamaaga, infotehnoloogia valdkond, Gruusia, Moldova, Ukraina, haridusvaldkond

Kodeerimistabel 10

Tasand	Välisminister	President
Globaalne	NATO, ÜRO, Euroopa Liit, julgeolek, väärtused, kaubanduse liberaliseerimine, küberturvalisus, Euroopa Liidu laienemine, keskkond, vabakaubandus	NATO, Euroopa Liit, julgeolek, väärtused
Regionaalne	Läänemere strateegia, Läänemere regioon, Baltimaade koostöö, Põhjala, Põhjala-Balti koostöö, idapartnerlus	Õhutorbe missioon Baltimaades, Balti-Põhjala piirkond, Rail Baltic, Läänemere strateegia
Kahepoolne	Afganistan, Moldova, Gruusia, Ukraina, USA, Serbia, Venemaa, välisesinduste võrgustik	Ettevõtlus, koostöö infotehnoloogia vallas, haridus, kultuur, kodanikuühiskond,

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Paula Kägu,

(49907220262)

annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

“Eesti Vabariigi presidendi ja Eesti riigi välispoliitiliste hoiakute analüüs Toomas Hendrik Ilvese ametiaja näitel”, inglise keeles “An analysis of the foreign policy attitudes of the President of the Republic of Estonia and the Estonian county on the presidency of Toomas Hendrik Ilves”,

mille juhendaja on Rein Toomla,

1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace’is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace’i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi